

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

ANALIZA ŠIRITVE EU V OBDOBJU 2004–2009

Ljubljana, avgust 2010

SONJA HLADNIK

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom _____, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 EVROPSKA UNIJA	2
1.1 Zgodovina EU.....	2
1.2 Prednosti članstva.....	3
2 BLAGO IN STORITVE V RAZŠIRJENI EU	4
2.1 Izvoz blaga in storitev.....	5
2.2 Raziskovalno-razvojna dejavnost.....	8
3 KAPITALSKI TRGI V RAZŠIRJENI EU	11
3.1 Finančna integracija.....	11
3.2 Tuje neposredne investicije.....	13
4 TRG DELA V RAZŠIRJENI EU	14
4.1 Stopnja zaposlenosti.....	15
4.2 Stopnja brezposelnosti.....	16
4.3 Terciarno izobraževanje.....	17
4.4 Strukturne spremembe.....	18
5 REALNA KONVERGENCA V EU	19
5.1 Gospodarska rast in dohodek na prebivalca.....	19
5.2 Realna konvergenca v EU.....	21
5.3 Analiza razvojnega zaostanka z vidika štirih svoboščin.....	23
SKLEP	26
LITERATURA IN VIRI	29
PRILOGE	

KAZALO SLIK

Slika 1: Izvoz blaga in storitev (% BDP) v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2008	6
Slika 2: Izvoz blaga in storitev (% BDP) v EU-25 v letih 2004, 2006 in 2008	6
Slika 3: Povprečna vrednost celotnega izvoza visokotehnoloških izdelkov (v mio EUR) v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2008.....	7
Slika 4: Bruto domači izdatki za RR (% BDP) v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2008	9
Slika 5: Število prijavljenih patentov EPO na milijon prebivalcev) v obdobju 2004-2009 v EU-10 in EU-15	10
Slika 6: Število prijav patentov na milijon prebivalcev v EU-25 v letih 2004, 2005 in 2007 .	10
Slika 7: Povprečje tujih sredstev (% BDP) v EU-15 in EU-10 v obdobju 2004-2007	12
Slika 8: Intenzivnost tujih neposrednih investicij (% BDP-ja) v obdobju 2004-2008.....	14
Slika 9: Stopnja zaposlenosti (15-64 let) v EU-15 in EU-10 v obdobju 2004-2009 (v %).....	16
Slika 10: Stopnja brezposelnosti v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2009 (v %)	17
Slika 11: Število diplomantov matematike, znanosti in tehnologije na 1000 prebivalcev v EU-10 in EU-15 v obdobju 2005 – 2008	18
Slika 12: Delež delovno aktivnih žensk v EU-10 in EU-15 v letih 2004 in 2009	19
Slika 13: Rast realnega BDP-ja v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2009 (v %).....	20
Slika 14: BDP na prebivalca po PKM v tekočih cenah v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2009.....	21

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Seznam pogosto uporabljenih kratic.....	1
Priloga 2: Izvozi blaga in storitev v odstotkih BDP-ja za EU skupine od 2004 do 2008	2
Priloga 3: Povprečna vrednost celotnega izvoza visokotehnoloških izdelkov v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2008	2
Priloga 4: Povprečna vrednost celotnega izvoza visokotehnoloških izdelkov v EU-25 v obdobju 2004-2008	3
Priloga 5: Število prijav patentov na milijon prebivalcev v EU-15 in EU-10 v obdobju 2004-2009.....	3
Priloga 6: Bruto domači izdatki za R&R (odstotek BDP-ja) v EU-15 in EU-10 v obdobju 2004-2008.....	3
Priloga 7: Bruto domači izdatki za R&R (odstotek BDP) v EU-25 za leta 2004, 2006 in 2008	4
Priloga 8: Povprečna intenzivnost TNI v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2008 (v % BDP) .	4
Priloga 9: Povprečna intenzivnost TNI v državah EU-15 za leta 2004, 2006 in 2008 (2009 ni podatka); Luksemburg ni v tabeli, saj znaša intenzivnost TNI kar okoli 240.....	4
Priloga 10: Povprečna intenzivnost TNI v državah EU-10 za 2004, 2006 in 2008 (2009 ni podatka).....	5
Priloga 11: Povprečje tujih sredstev v odstotkih BDP-ja v EU-15 in EU-10	5
Priloga 12: Povprečje tujih sredstev v odstotkih BDP-ja v EU-25 v obdobju 2004-2007.....	5
Priloga 13: Stopnja zaposlenosti v EU-10 in EU-15 (v %) v obdobju 2004-2009	6
Priloga 14: Stopnja zaposlenosti v državah EU-25 za leta 2004, 2007 in 2009	6
Priloga 15: Stopnja brezposelnosti v EU-10 in EU-15 (v odstotkih).....	6
Priloga 16: Stopnje brezposelnosti v EU-25 v letih 2004, 2007 in 2009	7
Priloga 17: Delež delovno aktivnega prebivalstva v EU-10 in EU-15 glede na spol v obdobju 2004-2009.....	7
Priloga 18: Delež delovno aktivnega prebivalstva v EU-15 glede na spol v obdobju 2004-2009.....	7
Priloga 19: Delež delovno aktivnega prebivalstva v EU-10 glede na spol v obdobju 2004-2009.....	8
Priloga 20: Rast stopnje realnega BDP-ja (v odstotkih) v EU-15 in EU-10 v obdobju 2004-2009.....	8
Priloga 21: Rast stopnje realnega BDP-ja (v odstotkih) za države EU-15 v letih 2004, 2006 in 2008.....	8
Priloga 22: Rast stopnje realnega BDP-ja (v odstotkih) v EU-10 v letih 2004, 2006 in 2008...	9

UVOD

Leta 2004 se je zgodila že peta širitev Evropske unije (v nadaljevanju EU ali Unija). Velja za najpomembnejši zgodovinski korak v združitvi celotne Evrope do sedaj. Deset novih držav (EU-10) – Slovenija, Slovaška, Češka republika, Poljska, Madžarska, Litva, Latvija, Estonija, Malta in Ciper - se je leta 2004 pridružilo petnajstim državam (EU-15) takratne Evropske unije (Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Grčija, Italija, Irska, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Španija, Švedska, Velika Britanija), leta 2007 pa sta vstopili še dve – Bolgarija in Romunija. To je največja širitev EU, ne samo po številu novih pristopnih držav, temveč tudi po velikosti populacije. Je prva, ki je vanjo vključila tudi vzhodnoevropske države.

Po vstopu v Evropsko unijo so države EU-10 začele koristiti skupni notranji trg z ostalimi državami članicami in tako dobile možnost prostega pretoka blaga, storitev, kapitala in oseb. Nova deseterica držav je pred vstopom v Unijo precej zaostajala v gospodarski razvitosti in v nekaterih drugih ekonomskih kazalcih za dotedanjimi 15 članicami EU. Če na kratko pogledamo stanje gospodarske razvitosti, merjeno z bruto domačim proizvodom (BDP) na prebivalca v standardih kupne moči v tekočih cenah, je vrednost v EU-15 v letu 2004 znašala 25.500 evrov, za EU-10 14.200 evrov, za EU-25 pa 23.160 evrov, kar pomeni, da je vstop novih članic znatno zmanjšal povprečje zgoraj navedenega indikatorja (Eurostat yearbook 2004, str. 118).

Cilj diplomske naloge je ugotoviti, ali so države EU-10 po vstopu v Unijo zmanjšale zaostanek za državami EU-15 v obdobju 2004 – 2009. To bomo poskušali dokazati skozi analizo štirih osnovnih svoboščin notranjega trga (prost pretok blaga, storitev, oseb in kapitala). Naše ugotovitve bomo nato preverili s podatki gospodarske rasti in dohodka na prebivalca v posameznih državah članicah EU.

Diplomsko delo je razdeljeno na pet poglavij. V prvem poglavju je predstavljen zgodovinski razvoj Evropske unije, nato sledijo prednosti članstva v EU. V drugem poglavju nadaljujemo z analizo prostega pretoka blaga in storitev v razširjeni EU, kjer si podrobneje pogledamo mednarodno trgovino, torej izvoz blaga in storitev v državah EU-10 in EU-15 ter celotni tržni izvozni delež, sledi podpoglavje o raziskovalno-razvojni dejavnosti, kjer preučujemo bruto domače izdatke za R&R ter patente. V tretjem poglavju analiziramo podatke o kapitalskih trgih. Najprej opišemo dogajanje na področju finančne integracije obeh EU skupin, nato analiziramo tuje neposredne investicije in si pogledamo povprečno intenzivnost vhodnih in izhodnih TNI za države EU-10 in EU-15. V četrtem poglavju je predstavljena analiza trga delovne sile, kjer sta za nas najbolj pomembni stopnja zaposlenosti in brezposelnosti, sledi analiziranje terciarnega izobraževanja ter poglavje o strukturnih spremembah na trgu dela. Zadnje peto poglavje zaključimo z analizo gospodarske rasti in dohodka v EU-10 in EU-15, kjer ugotavljamo ali se naši sklepi iz analize štirih svoboščin (trga blaga in storitev, kapitala in dela) zrcalijo v rezultatih gospodarske uspešnosti EU-10 in EU-15.

1 EVROPSKA UNIJA

1.1 Zgodovina EU

Na spletni strani Portala Evropske unije (<http://www.evropa.gov.si/>) najdemo zgodovinski potek EU: Leta 1950 je francoski zunanji minister Robert Schuman prvič predstavil predlog o uskladitvi obnovitvenega procesa združevanja premogovne in jeklarske industrije Francije in Nemčije. Leto kasneje so Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nemčija in Nizozemska podpisale Pariško pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo. S tem se je začel kompleksen proces gospodarskega združevanja, ki je temeljil na prosti medsebojni trgovini in skupni carinski politiki.

Leta 1957 je na podlagi uspeha Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo šest držav razširilo sodelovanje na druge gospodarske sektorje. Podpisali so Rimski pogodbi o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (EGS) in Evropske skupnosti za jedrsko energijo (Euratom). Cilj Evropske gospodarske skupnosti je bil ustvariti gospodarsko skupnost, ki temelji na prostem pretoku blaga, storitev, ljudi in kapitala. Pet let kasneje je EGS uvedla skupno kmetijsko politiko, ki državam omogoča skupni nadzor nad živilsko proizvodnjo, da države EGS pridelajo dovolj hrane za svoje potrebe in da kmetje prejemajo enako plačilo za svoj pridelek.

V letu 1968 so znotraj šestih držav članic povsem ukinili carine in ustvarili carinsko unijo, ki je v obdobju dveh let za šestkrat povečala čezmejno trgovanje med državami članicami. Nato so se Danska, Irska in Velika Britanija leta 1973 pridružile evropskim Skupnostim. Leta 1974 je bil ustanovljen Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR); njegov cilj je bilo zagotavljanje uravnoteženega razvoja evropskih regij, izboljšanje prometnih in komunikacijskih povezav, povečanje naložb in ustvarjanje delovnih mest. Po petih letih so bile izvedene prve neposredne volitve v evropski parlament, kjer je bil uveden Evropski denarni sistem (EMS). Grčija se je leta 1981 pridružila evropskim Skupnostim, pet let kasneje pa vstopita še Španija in Portugalska. Leta 1987 je začel veljati Enotni evropski akt.

Decembra 1991 je v Maastrichtu Evropski svet dosegel sporazum glede Pogodbe o ustanovitvi Evropske unije; le-ta je preimenoval EGS v Evropsko skupnost (ES).

Leta 1992 je bil vzpostavljen enotni trg, to je prost pretok blaga, oseb, storitev in kapitala. EU je tako postala največji enotni trgovinski blok na svetu.

Tri leta pozneje, leta 1995, se pridružijo še Avstrija, Finska in Švedska. EU je imela takrat 15 držav članic (EU-15). Še v istem letu je začel v sedmih državah - v Belgiji, Franciji, Luksemburgu, Nemčiji, na Nizozemskem, Portugalskem in v Španiji - veljati Schengenski sporazum.

Leta 1997 je bila podpisana Amsterdamska pogodba, ki vsebuje načrte reform institucij EU. Z njimi bi Evropi pripadlo vplivnejše mesto v svetu, zagotovili pa bi tudi več sredstev za

zaposlovanje ter pravice državljanov. Leto kasneje je bila ustanovljena Evropska centralna banka.

Leta 2000 je v Lizboni Evropski svet sprejel t.i. Lizbonsko strategijo za posodobitev gospodarstva, ki naj bi Evropsko unijo do leta 2010 spremenila v najbolj dinamično, konkurenčno in na znanju temelječe gospodarstvo na svetu.

Leta 2002 so državljani 12 držav članic območja evra s 1. januarjem začeli uporabljati bankovce in kovance evra.

Prvega maja 2004 so se EU pridružili Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija (EU-25), kar je za območje Evropske unije pomenilo največjo širitev doslej. Z analizo bomo preučili prav to peto, največjo širitev, in skušali ugotoviti, koliko so nove države članice v zaostanku za državami EU-15.

S 1. januarjem leta 2007 je število držav članic EU naraslo na 27, saj sta se EU pridružili Bolgarija in Romunija (EU-27). Decembra je bila podpisana Lizbonska pogodba, ker je bila Pogodba o evropski ustavi zavržena.

Če danes pogledamo EU, je Evropska unija edinstveno gospodarsko in politično partnerstvo med sedemindvajsetimi demokratičnimi evropskimi državami. Cilj EU je prizadevanje za mir, blaginjo in svobodo za njenih 498 milijonov državljanov v pravičnejšem in varnejšem svetu. Za demokratično delovanje EU so tako pomembne skupne institucije, ki so jih ustanovile države članice in imajo pomembno vlogo pri sprejemanju odločitev na celotni evropski ravni.

1.2 Prednosti članstva

Članstvo v EU ima za države članice številne prednosti (Evropska komisija, 2009):

- a) **Politična stabilnost.** EU si prizadeva širiti mir in stabilnost na svojem področju. Vojne med državami članicami si dandanes nihče več ne more predstavljati. Unija skrbi tudi za ustvarjanje čim večje blaginje po vsem svetu. Zavzema se za pošteno svetovno trgovino, veliko sredstev nameni za humanitarne in razvojne projekte ter skrbi, da bo globalizacija koristila tudi revnim državam.
- b) **Družba znanja.** Čedalje pomembnejše je vseživljenjsko učenje in pridobivanje novega znanja; EU omogoča svojim državljanom tudi izobraževanje v tujini. Slednje je postalo med študenti in zaposlenimi izredno pomembno. Vedno več ljudi se odloča za študij v tujini ali usposabljanje v tujih ustanovah. Na tem področju sta se še posebno uveljavila programa Erasmus in Leonardo da Vinci. Primerljivost izobrazbe in poklicne kvalifikacije se je v državah EU poenotila in jo priznavajo v vseh državah članicah. Na področju raziskav in razvoja potekajo znotraj EU skupne evropske raziskave, ki dopolnjujejo nacionalne raziskovalne programe. Osredotočajo se na projekte, v katerih sodelujejo številni laboratoriji v različnih državah EU. Ustanovljeno je bilo tudi skupno raziskovalno

središče, ki obsega devet inštitutov v štirih različnih državah – v Italiji, Nemčiji, Nizozemski in Belgiji.

- c) Ekološki vidik. Unija si med drugim prizadeva tudi za ekologijo, torej za zaščito okolja in za boj proti podnebnim spremembam. Okoljska politika EU temelji na prepričanju, da so gospodarska rast in blaginja, družbeni napredek ter varstvo okolja nedeljivo povezani in le ob skupnem napredku prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja današnjih in prihodnjih rodov. Na področju okolja so danes največji izzivi podnebne spremembe, nevarnost zmanjšanja biotske raznovrstnosti ter nezaželeni vplivi onesnaževanja na naše zdravje, pa tudi smotna uporaba naravnih virov in zmanjšanje količine odpadkov. EU se teh izzivov loteva s postavljanjem visokih okoljskih standardov ter s spodbujanjem novih načinov dela in čistejših tehnologij.
- d) Boj proti kriminalu. Države EU so v boju proti čezmejnemu kriminalu in terorizmu sprejele ukrepe, ki zagotavljajo popolno sodelovanje med policijo, carino, uradi za priseljevanje in sodišči. Eden takih praktičnih ukrepov je uvedba evropskega zapornega naloga, ki je olajšala predajo osumljenцев iz države, v kateri so prijeti, v državo, v kateri jih iščejo zaradi zaslišanja ali sodne obravnave. Države EU tudi usklajujejo azilne politike in nadzor na zunanjih mejah EU. Poleg tega je bilo sprejetih veliko ukrepov, ki lajšajo reševanje čezmejnih pravnih težav glede zakonskih zvez, ločenega življenja, razvez, skrbništva nad otroki in drugih civilnih sporov.
- e) Skupni trg. EU pomeni manj meja in s tem več možnosti. Leta 1992 je bil uveljavljen skupni trg, ki predstavlja zelo pomembno stopnjo v evropski integraciji. Sloni na štirih osnovnih svoboščinah: prostem pretoku blaga, storitev, kapitala in oseb. Vsak državljan lahko kupuje v državah članicah blago za lastno uporabo brez omejitev in brez dodatnih davkov. Konkurenca na enotnem trgu je zvišala kakovost blaga in znižala cene.

Za našo analizo je najpomembnejša prednost članstva skupni notranji trg. V nadaljevanju bomo s pomočjo zgoraj omenjenih svoboščin notranjega trga EU analizirali področje EU-15 in EU-10 ter preučili zaostanek držav EU-10 glede na EU-15 po vstopu v Unijo leta 2004 in primerjali podatke na področju blaga in storitev, trga kapitala in dela v obdobju 2004-2009. Za nas bo torej pomembno petletno obdobje. Ugotoviti želimo, ali »nove« države članice (EU-10) zmanjšujejo ali povečujejo razvojni zaostanek za »starimi« državami članicami (EU-15).

2 BLAGO IN STORITVE V RAZŠIRJENI EU

Širitev Evropske unije je prinesla še večjo pravno varnost, stabilnost institucij in odstranila trgovinske ovire. Slednje poznamo pod pojmom liberalizacija trga, katere posledica je med drugim tudi prost pretok blaga in storitev. Trgi vključujejo blago in storitve, ki jih prodajajo ter kupujejo ljudje in podjetja. Na strani Evropske komisije (http://ec.europa.eu/index_sl.htm) so proizvodne trge opisali takole: »Dobro delujoči proizvodni trgi zagotavljajo, da potrošniki v Evropski uniji izkoriščajo nižje cene in večjo izbiro blaga in storitev, s čimer zagotavljajo

večjo konkurenco, saj podjetja zmanjšujejo proizvodne stroške, povečujejo donos in znižujejo cene. Podpirajo tudi vstop novih podjetij z novimi izdelki in znamkami na trg ter spodbujajo mala podjetja k inovacijam in ustvarjanju novih proizvodov in storitev. Z večjo konkurenco je učinkovitejše tudi dodeljevanje sredstev, podjetja pa lahko izboljšajo svojo konkurenčnost in produktivnost. Koristno je tudi spodbujanje k širši izbiri dobaviteljev in distributerjev ter zagotavljanje, da lahko surovine kupujejo po nižjih cenah.«

Prost pretok blaga je odprava vseh fizičnih, tehničnih in davčnih ovir na področju notranjega trga. Prvi korak k prostemu pretoku blaga je ustanovitev carinske unije, katere naloge so ukinitve carinskih dajatev in količinskih omejitev med državami članicami. Da pa je prost pretok blaga med državami članicami še lažji, države članice ponavadi določijo tehnične predpise, torej med seboj uskladijo nacionalne zahteve. Oblikovane in izdane so bile direktive EU, ki so jim morale države članice prilagoditi nacionalne zakonodaje (Gospodarska zbornica Slovenije, 2010)

Vedno večjo vlogo v gospodarstvu in zaposlovanju imajo storitve. Predstavljajo kar 60% dodane vrednosti gospodarstva Skupnosti in zajemajo širok obseg gospodarskih dejavnosti (banke, zavarovalnice, prevoz, turizem, obdelava podatkov, poslovno svetovanje, ipd.). Prost pretok storitev bi tako lahko opredelili kot čezmejno poslovanje v skoraj vseh gospodarskih panogah, predvsem velja to za banke, zavarovalnice in svobodne poklice, zaenkrat pa še ne velja pri spletnem igranju (GZS, 2010).

Področje pretoka blaga in storitev je zelo obširno, zato se bomo osredotočili na dve podpodročji. V nadaljevanju bomo najprej analizirali mednarodno trgovanje med državami članicami EU, nato pa sledi še analiza tehnološkega področja, kjer bo poudarek na patentih in izdatkih za raziskovalno-razvojno dejavnost.

2.1 Izvoz blaga in storitev

Mednarodno trgovanje vpliva na gospodarsko rast držav članic. Podrobneje si bomo pogledali, ali so države članice EU-10 v tem petletnem obdobju dohitevale države EU-15. Pri analizi bomo uporabili naslednja kazalnika: izvoz blaga in storitev v odstotkih bruto domačega proizvoda in povprečno vrednost celotnega izvoza visokotehnoloških izdelkov.

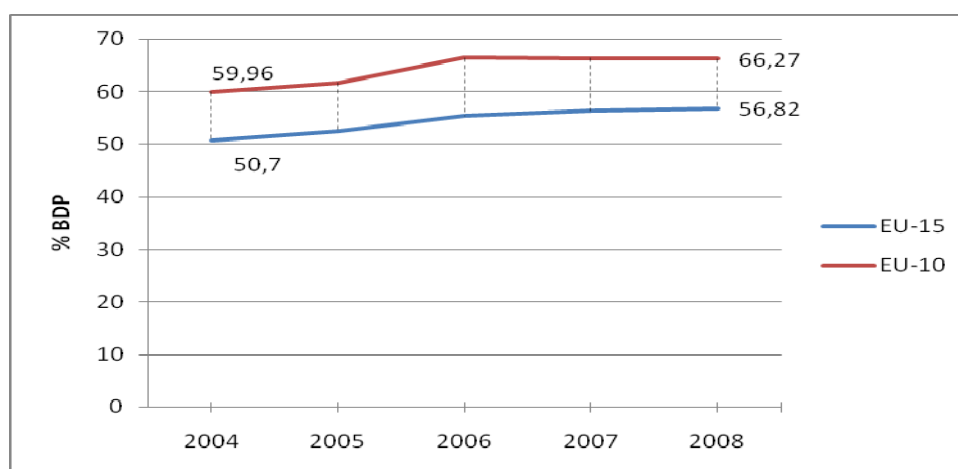
Trgovinska menjava med državami omogoča boljšo alokacijo virov zaradi vedno večje mednarodne konkurenčnosti, rezultat pa se vidi v nižjih cenah, boljši kvaliteti in višji gospodarski rasti. Izvoz blaga in storitev predstavlja vrednost vsega po celem svetu izvoženega blaga in storitev. Vrednost vključuje trgovsko blago, tovor, zavarovanje, transport, potovanje, licenčino in druge storitve, kot so komunikacije, gradbeništvo, finančno posredništvo, poslovne, osebne in vladne storitve. Izključuje pa odškodnino zaposlenih, prihodke naložb in nakazila.

V tem poglavju nas zanima, ali se je izvoz blaga in storitev v državah EU-10 po pristopu k EU povečal ter v kakšnem razmerju je z državami EU-15. Nadaljnja analiza nam bo pokazala, ali

se države EU-10 približujejo bolj razvitim državam EU ali oddaljujejo od njih. Podatki so za obdobje 2004-2008, saj podatkov za 2009 še ni bilo mogoče pridobiti.

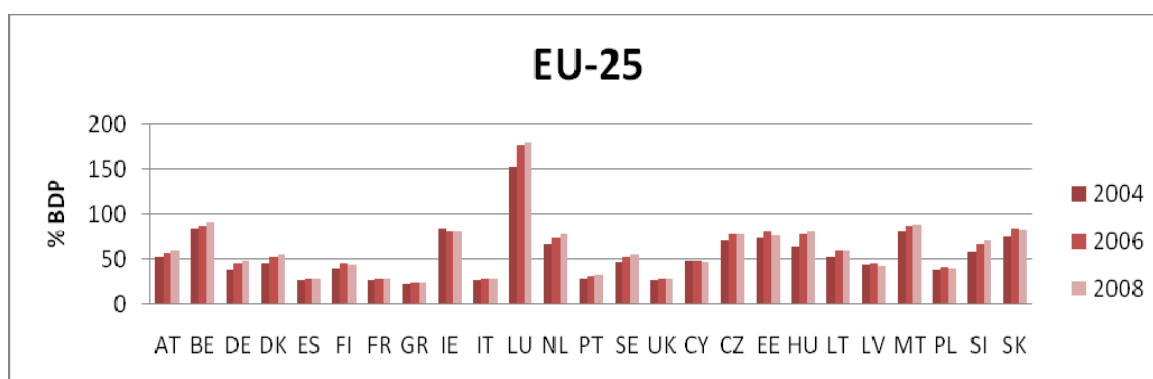
Slika 1 prikazuje vrednost izvoza blaga in storitev v državah EU-10 in EU-15. Kot je razvidno iz Slike 1, je vrednost izvoza blaga in storitev, merjena v odstotkih BDP-ja, v novi deseterici držav EU od leta 2004 (59,96%) do 2008 (66,27%) naraščala in bila večja kot v državah EU-15. Slednje so zabeležile v letu 2004 50,7% izvoza blaga in storitev, v letu 2009 pa 56,82%. Če primerjamo rezultate iz leta 2004 za obe EU-skupini, je imela EU-10 pred EU-15 9,3 odstotne točke prednosti. Razlika se je do leta 2006 povečala (+11 odstotnih točk), nato pa se je vse do leta 2008 zmanjševala (leta 2008 9,5 odstotnih točk razlike).

Slika 1: Izvoz blaga in storitev (% BDP) v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2008



Vir: World Bank.

Slika 2: Izvoz blaga in storitev (% BDP) v EU-25 v letih 2004, 2006 in 2008



Vir: World Bank.

Kot zanimivost si lahko pogledamo, katere izmed držav dosegajo najboljše rezultate. Državi iz skupine EU-10, Malta (v letu 2008 87,7%) in Slovaška (v letu 2008 83%) sta glede na vrednost izvoza uvrščeni zelo visoko (Slika 2). V »stari« petnajsterici držav je daleč pred

ostalimi Luksemburg, ki je imel v letu 2008 179,3% izvoza blaga in storitev glede na BDP (Slika 2).

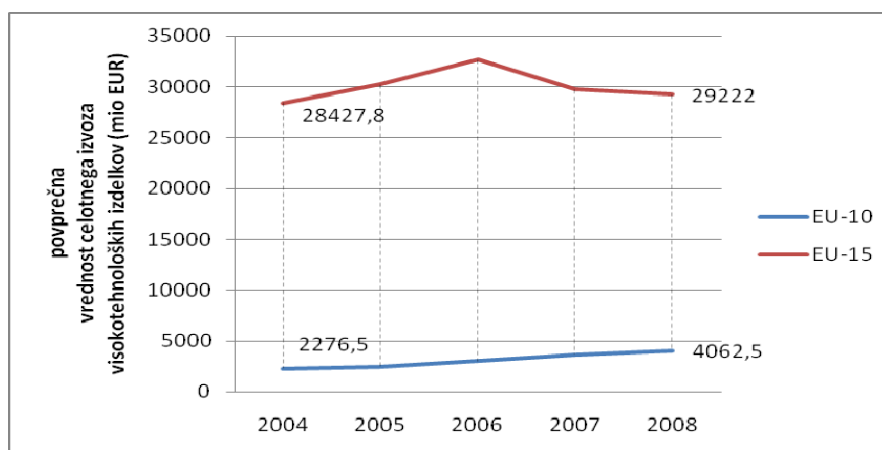
Glede na našo osnovno hipotezo so se države EU-10 izkazale za uspešne. Od leta 2004 do 2008 so dosegale v povprečju boljše rezultate od držav EU-15. Ugotavljamo, da so države EU-10 v obdobju 2004-2006 rahlo povečale razliko do EU-15, nato pa jo med leti 2006-2008 ponovno zmanjšale.

Države EU-10 so po vstopu v EU začele spreminjati sestavo izvozne košarice in jo prilagajati tisti v državah EU-15. De Benedictis in Tajoli (2005) namreč menita, da je podobnost v sestavi izvozne košarice med državami EU-15 in EU-10 še kako pomembna, saj je premosorazmerna s prihodki v državah EU-10.

Gospodarsko rast držav članic med drugim določata tuje povpraševanje oziroma izvoz. Države, ki so močne v izvozu visokotehnoloških izdelkov, zaznavajo višjo gospodarsko rast. Poleg neposrednega vpliva, ki ga imajo visokotehnološke dejavnosti na krepitev deleža dejavnosti z visoko dodano vrednostjo v gospodarstvu, pa te posredno vplivajo na gospodarsko rast tudi preko povečanja produktivnosti ostalih sektorjev gospodarstva (Plaskan, 2005, str. 2). Kazalnik, ki nam bo pomagal pri analizi ugotavljanja zaostanka EU-10 za ostalo petnajsterico držav, je povprečna vrednost celotnega izvoza visokotehnoloških izdelkov.

Iz Slike 3 je razvidno, da obstaja precejšnja razlika med povprečno vrednostjo celotnega izvoza visokotehnoloških izdelkov med državami EU-15 in EU-10. Države EU-15 so v letu 2004 zabeležile 28.427,8 milijonov EUR, medtem ko je vrednost v EU-10 znašala 'le' 2.276,5 milijonov EUR. Države EU-15 ohranijo prednost vse do leta 2008. Takrat je povprečna vrednost v petnajsterici držav znašala 29.222 milijonov EUR, v EU-10 pa 4.062,5 milijonov EUR. Države EU-15 razliko do leta 2006 še povečajo, nato sledi upad vrednosti vse do leta 2008. Države EU-10 v obdobju 2004-2008 počasi izboljšujejo rezultate.

Slika 3: Povprečna vrednost celotnega izvoza visokotehnoloških izdelkov (v mio EUR) v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2008



Vir: Eurostat.

Najboljše rezultate pri izvozu visoke tehnologije je v obdobju 2004-2008 vseskozi dosegala Nemčija (v letu 2008 122.304 mio EUR), od držav EU-10 pa je na vrhu Madžarska, ki je v letu 2008 zabeležila 14.930 mio EUR (Priloga 4).

Glede na proučevanje zgornjega kazalnika ugotavljamo, da so države EU-15 v obdobju 2004-2008 imele znatno več izvoza visokotehnoloških izdelkov od držav EU-10. Države EU-10 so v tem času vrednost izboljševale, v letu 2008 pa so se v proučevanem obdobju najbolj približale državam EU-15.

2.2 Raziskovalno-razvojna dejavnost

Uvajanje tehnoloških sprememb in inovacij je tesno povezano z vodenjem in izvajanjem raziskovalno-razvojne funkcije (Bregar, 2007, str. 118). Raziskovalno-razvojna dejavnost (RRD) je za gospodarstvo držav zelo pomembna, saj predstavlja, kot smo že omenili, vir tehnološkega napredka, le-ta pa je ključen za doseganje hitrejše gospodarske rasti. Bolj ko bodo države EU-10 vlagale v RRD, več možnosti bodo imele pri zmanjševanju razvojnega zaostanka.

V sodobnem času je RRD izredno pomembna tako za bolj razvita kot tudi za slabše razvita gospodarstva. Frascati Manual (2002, str. 30) opredeljuje RRD kot proces, ki obsega ustvarjalno in sistematično delo in je namenjen povečanju znanja o človeku, kulturi in družbi ter uporabi tega znanja za razvoj novih aplikacij. Boljše izobraževanje in strokovno znanje, vlaganje v raziskave in razvoj ter spodbude za inovacije so ključna področja lizbonske strategije za gospodarsko rast in delovna mesta ter odločilna za večjo produktivnost in konkurenčnost gospodarstva Evropske unije.

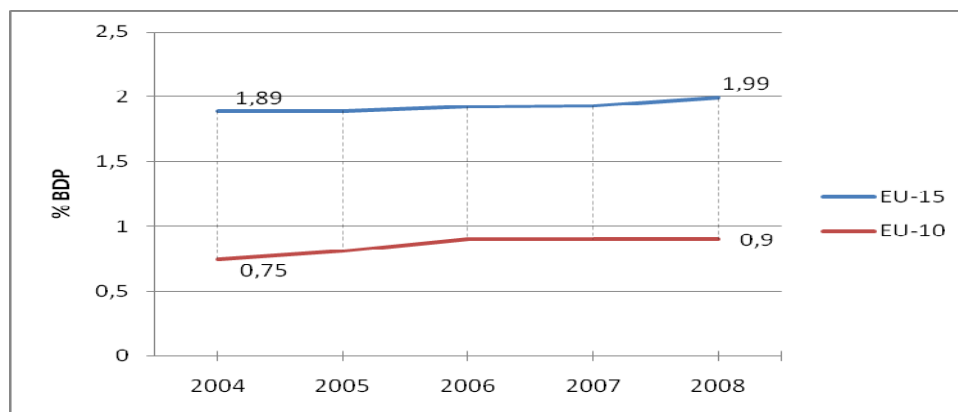
V nadaljevanju se bomo posvetili dvema pomembnima indikatorjema inovativnosti – izdatkom za raziskovalno-razvojno dejavnost in številu prijav patentov, ki posredno vplivata na gospodarsko rast v posamezni državi članici. Zanimalo nas bo, ali države EU-10 uspešno dohitevajo bolj razvite države EU-15 tudi na področju inovativnosti in vlaganju v RR.

Za izvajanje RRD so potrebna finančna sredstva, katerih obseg se meri v obliki bruto domačih izdatkov. Slednji so seštevek vseh izdatkov, povezanih z izvajanjem raziskovalno-razvojne dejavnosti na ozemlju države, ne glede na vire financiranja. Višina bruto domačih izdatkov za rast in razvoj (RR) je izražena kot delež v BDP. Viri financiranja izdatkov za RRD so poslovni, državni, visokošolski in zasebni neprofitni sektor ter tujina (Bregar, 2007, str. 119).

Slika 4 prikazuje bruto domače izdatke za RR v obdobju 2004-2008. Leta 2004 so države EU-15 imele 1,89% BDP-ja glede na bruto domače izdatke za RR, kar je 1,14 odstotkov več, kot so jih imeli v državah EU-10. Slednje so se po vrednosti državam EU-15 najbolj približale leta 2006, ko je zaostanek znašal 1,02 odstotne točke. Nato se zaostanek spet rahlo poveča (v letu 2008 1,09 odstotne točke). V obeh EU skupinah se je delež BDP-ja glede na bruto domače izdatke za RR v obdobju 2004-2008 povečeval, vendar so države EU-15 še vedno precej v prednosti glede na višino RR.

Rast velikosti izdatkov za RR so zabeležili v nekaterih državah, kot so Estonija, Malta, Češka republika, Litva in Latvija (Priloga 7). Slovenija je skupaj s Češko republiko od držav EU-10 povsem v ospredju. Najboljše rezultate od držav članic EU-15 sta dosegali Finska in Švedska (Priloga 7).

Slika 4: Bruto domači izdatki za RR (% BDP) v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2008



Vir: Eurostat.

Zgornje ugotovitve so pokazale, da velikost izdatkov za RR v državah članicah EU-10 zaostaja za povprečjem EU-15. Podatki nam povejo, da je opazno pomanjkanje vlaganja v raziskovalno-razvojno dejavnost s strani držav EU-10, zato lahko rečemo, da deseterica držav na tem področju ohranja zaostanek za državami EU-15 v obdobju 2004-2008.

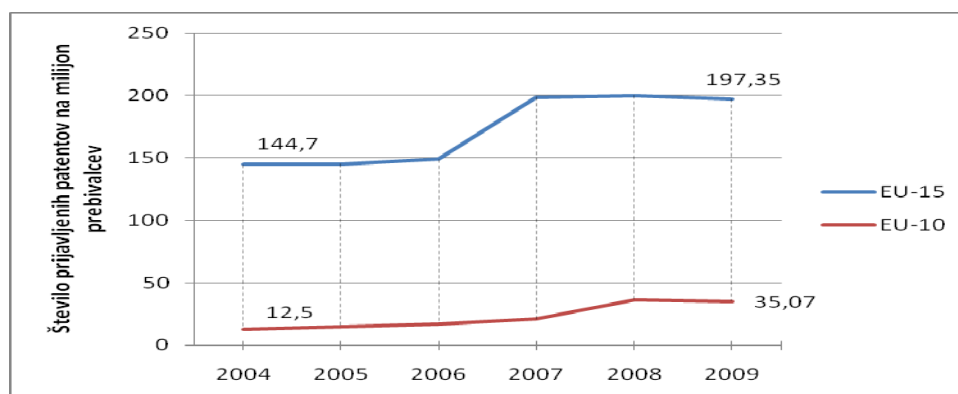
Gospodarska rast temelji na znanju in ustvarjalnosti. Ustvarjalnost se kaže v koristnih predlogih zaposlenih ter v inovacijah in izumih. Industrijska lastnina, med katero štejemo tudi patente, je neločljivo povezana z razvojno-raziskovalnim delom in je zato tudi naš drugi kazalnik. »Patent je izključna pravica izumitelja, da nadzoruje uporabo izuma za obdobje 20 let. Patenti ustvarjajo začasne monopole, ker so način nagrajevanja inventivne dejavnosti in glavno sredstvo spodbujanja izumov posameznikov in majhnih podjetij.« (Samuelson & Nordhaus, 2002, str. 751). Po tem, ko država nekemu dodeli patent, ne sme nobena druga oseba izdelovati, uporabljati, uvažati/izvažati potrjenega izuma v tej državi, brez dovoljenja imetnika patenta.

Podrobneje si bomo pogledali kazalnik - število prijav patentov Evropski patentni službi v državah EU-10 in EU-15, s katerim bomo ugotavljali, ali nove države članice dosegajo dovolj uspešne rezultate na področju inovacij; le-te so za gospodarsko rast in za zmanjševanje zaostanka za EU-15 še kako pomembne.

Po podatkih Eurostata in Evropske patentne službe (EPO) je število prijav patentov v državah EU-10 od leta 2004 do leta 2009 naraščalo (Slika 5). »Stare« države članice so imele največjo porast prijav patentov med letoma 2006 in 2008. V letu 2008 je povprečno število prijav patentov v državah članicah EU-15 doseglo kar 200 patentov na milijon prebivalcev (Slika 5). Od leta 2008 naprej je videti rahel upad v obeh EU skupinah.

Na Sliki 5 so prikazani podatki za EU-10 in EU-15 za leti 2004 in 2009. Iz grafa lahko razberemo, da je bila razlika med številom prijavljenih patentov v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2009 dokaj velika. Videti je tudi, da je število prijavljenih patentov Evropski patentni službi skozi leta v obeh EU skupinah naraščalo.

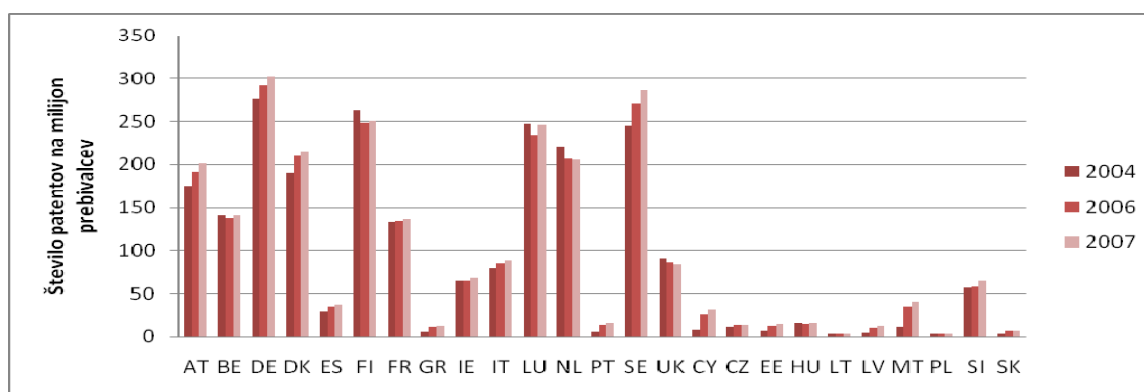
Slika 5: Število prijavljenih patentov Evropski patentni službi na milijon prebivalcev v obdobju 2004-2009 v EU-10 in EU-15



Vir: Eurostat in EPO.

Podatki nam povejo, da so imele države EU-15 144,7 prijavljenih patentov na milijon prebivalcev, medtem ko jih je bilo v istem letu v EU-10 samo 12,5 (spletna stran Eurostata). Največji porast so zabeležili med letoma 2007 in 2008. Če primerjamo te podatke z državami EU-15, so članice EU-10 še vedno v velikem zaostanku, saj je razlika precejšnja (132,2). Leta 2009 so sicer države EU-10 izboljšale rezultat (35,07 prijavljenih patentov na milijon prebivalcev), vendar EU-15 ohranjajo prednost pred EU-10, kajti tudi one so rezultat znatno izboljšale (197,35). Če si pogledamo podatke za EU-10, so leta 2009 države novinke zabeležile le 22,57 več prijavljenih patentov kot v letu 2004, medtem ko so države EU-15 izboljšale svoj rezultat na 52,7, kar je dvakrat več.

Slika 6: Število prijavnih patentov na milijon prebivalcev v EU-25 v letih 2004, 2005 in 2007



Vir: Eurostat.

Ob pregledu stanja v državah članicah EU-10 lahko opazimo, da je največjo porast števila prijavljenih patentov od leta 2004 zabeležila Slovenija, drugo mesto pripada Malti. V državah EU-15 je povsem na vrhu Luksemburg, sledita mu Nizozemska in Švedska (Slika 6).

Kljub rasti števila prijavljenih patentov v državah EU-10 od leta 2004 naprej je razvidno, da države novinke na tem področju niso ravno uspešne pri dohitevanju držav EU-15 in v tem pogledu ohranjajo precejšnji zaostanek za »starimi« članicami EU. Prav tako si upamo trditi, da jim po vsej verjetnosti še nekaj let ne bo uspelo dohiteti starih članic.

3 KAPITALSKI TRGI V RAZŠIRJENI EU

Direktiva iz leta 1988 zagotavlja polno liberalizacijo pretoka kapitala. V skladu s to direktivo so bile odstranjene vse omejitve pretoka kapitala med osebami (fizičnimi ali pravnimi) z bivališčem oziroma sedežem v državi članici. Liberalizacija kapitalskih trgov je tako dosegla ključno točko v procesu gospodarskega in denarnega združevanja v EU. To je bil prvi korak na poti k ustanovitvi Evropske gospodarske in denarne unije in uvedbi skupne valute (GZS, 2010).

Načelo prostega pretoka kapitala ne povečuje samo učinkovitosti finančnih trgov v Uniji, temveč prinaša državljanom EU tudi vrsto prednosti. Posamezniki lahko na primer z malo omejitvami enostavno odprejo bančni račun, kupijo delnice, vlagajo in kupijo nepremičnino v drugi državi članici. Podjetja lahko vlagajo v druga evropska podjetja, jih imajo v lasti in jih upravljajo.

Za države članice EU-10 sta bila na področju trga kapitala pomembna finančna integracija in tuje neposredne investicije, kar povzroča višjo gospodarsko rast držav članic. Tako nas zanima, ali so se države EU-10 uspešno integrirale v kapitalski trg celotne Unije ter kako uspešne so bile pri dohitevanju držav članic EU-15.

3.1 Finančna integracija

Trg, na katerem se uporablja serija finančnih orodij in/ali storitev, je popolnoma integriran takrat, kadar vsi potencialni udeleženci na trgu, ki imajo ustrezne značilnosti (Baele et al., 2004, str. 6-10):

- sprejmejo ista pravila, ko se odločajo za poslovanje s finančnimi instrumenti in/ali storitvami,
- imajo enake možnosti dostopanja do finančnih instrumentov in/ali storitev
- so enakovredni, ko se pojavijo na trgu.

V novih državah članicah EU je finančna integracija potekala vzporedno z intenzivnim procesom privatizacije in liberalizacije bančnih sistemov v obdobju gospodarske in socialne tranzicije. V času pogajanj o vstopu v EU se je temu pridružilo še intenzivno prilagajanje

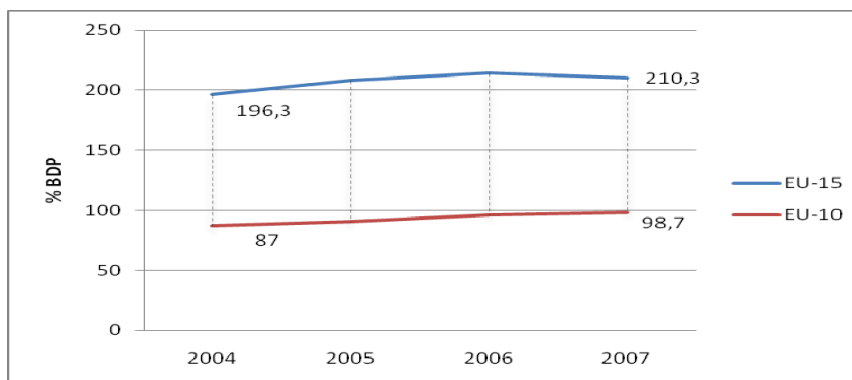
pravne regulative, ki je urejala delovanje in preoblikovanje finančnih institucij. Skupna značilnost omenjenih procesov pa je bila enosmerna čezmejna širitev poslovanja finančnih institucij, zlasti bank.

Posledica boljše finančne integracije je višja gospodarska rast, ki je za EU-10 še kako pomembna, saj večja ko je rast v teh državah, večja možnost je, da zmanjšajo svoj zaostanek za starimi državami članicami. O pozitivnem vplivu razvitosti finančnih sistemov na rast govorijo tudi številne teoretične in empirične študije. Beck in sodelavci (2000) so tako ugotovili statistično značilno povezavo med razvitostjo finančnih posrednikov in stopnjo rasti BDP na prebivalca ter stopnjo rasti skupne factorske produktivnosti. Levine in Zervos (1998) sta empirično prikazala statistično značilen pozitiven vpliv likvidnosti trga vrednostnih papirjev na tekoče in prihodnje stopnje gospodarske rasti in produktivnosti. Deželan in Košak (2004) sta dokazala, da razvit finančni trg predstavlja primerjalno prednost držav v panogah, ki se financirajo predvsem z zunanjimi viri, Rajan in Zingales (1998) pa sta to trditev dopolnila z ugotovitvijo, da razviti finančni trgi pomembno spodbujajo rast tistih sektorjev gospodarstva, ki pri svojem poslovanju rabijo več zunanjih virov financiranja.

Največkrat uporabljena mera finančne integracije je vsota tujih sredstev in obveznosti glede na BDP. Preučili bomo stanje tujih sredstev v odstotkih BDP-ja za obe EU skupini za obdobje 2004-2007¹ (Slika 7). V letu 2004 so imele države EU-15 kar 196,3 odstotne točke prednosti glede na BDP v EU-10. V letih 2005 in 2006 prednost še rahlo povečajo, v letu 2007 pa vrednost pade, zato razlika znaša 'le' 111,6 odstotnih točk.

Med državami EU-15 obstaja nekaj držav, ki so na tem področju zelo uspešne. Povsem na vrhu je Velika Britanija, ki je leta 2006 imela 296,4% tujih sredstev glede na BDP. Prav tako uspešna je Nizozemska z 286,6%. Najboljše rezultate v skupini EU-10 je leta 2005 dosegal Ciper z 227,7% (Priloga 12).

Slika 7: Povprečje tujih sredstev (% BDP) v EU-15 in EU-10 v obdobju 2004-2007



Vir: Eurostat.

¹ Za leti 2008 in 2009 ni podatka.

Ugotovili smo, da so države EU-15 v obdobju 2004-2007 dosegale boljše rezultate od držav EU-10. V obeh EU skupinah opazimo porast vrednosti, z izjemo v EU-15 v letu 2007, ko vrednost rahlo pade. Lahko sklepamo, da so države EU-15 v tem pogledu bolj razvite od držav EU-10 in da države EU-10 ne zmanjšujejo zaostanka za državami EU-15.

3.2 Tuje neposredne investicije

Tuje neposredne investicije (TNI) veljajo za najpomembnejšo obliko prilivov kapitala: TNI pospešujejo razvoj, odpirajo nove finančne možnosti za tujelastniške banke in ustanovijo več kreditnih bank. Tuje neposredne investicije so pomemben dejavnik gospodarske stabilnosti in rasti. Pomembne so za države v razvoju in tranzicijske države, saj omogočajo zmanjševanje razvojnega zaostanka. TNI so pomemben dejavnik prenosa znanja, tehnologij ter učinkovite alokacije virov (Vlada RS, 2007).

Tuje neposredne investicije lahko povzročijo, da se aktivnosti, ki so se prej izvajale v EU-15, premestijo v države EU-10, saj so tam nižje plače in morda celo nižji davki. Medtem ko lahko nizke plače in manjši davki pri tujih vlagateljih vplivajo na izbiro lokacije, so nekateri faktorji bolj zapleteni. Visoki davki lahko negativno vplivajo na odločitve investiranja, vendar še daleč ne ovirajo toliko kot na primer neprimerna velikost trga, odsotnost virov, zastarela tehnologija ali pa neustrezno poslovno okolje.

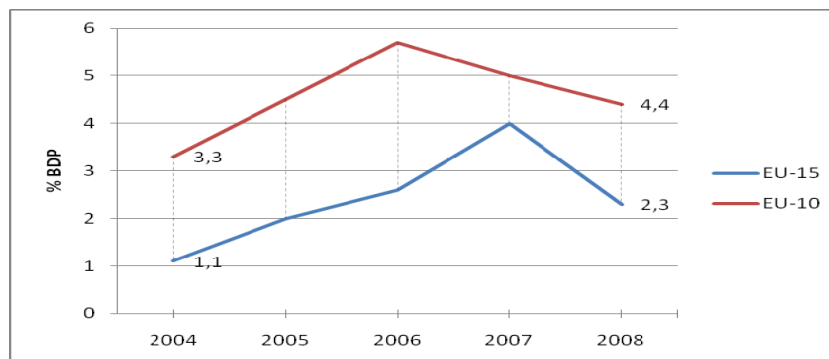
V tej nalogi se bomo posvetili kazalniku intenzivnosti vhodnih in izhodnih tujih neposrednih investicij. Intenzivnost TNI se meri s povprečno vrednostjo vhodnih in izhodnih TNI v odstotkih BDP-ja.

Vhodne TNI poimenujemo kot investicije nerezidenta v lastniški kapital nove ali obstoječe pravne osebe registrirane v matični državi, če delež nerezidenta predstavlja najmanj deset odstotkov lastniškega kapitala. Izhodne TNI pa so investicije rezidenta v lastniški kapital nove ali obstoječe pravne osebe s sedežem izven matične države, če delež rezidenta predstavlja najmanj deset odstotkov lastniškega kapitala (Zakon o spodbujanju tujih neposrednih investicij in internacionalizacije podjetij, 2006, 2.člen).

Kazalnik za proučevanje TNI bo intenzivnost tujih naložb, ki nam kaže povprečno vrednost vseh vhodnih in izhodnih TNI glede na BDP. Iz Slike 8 je razvidno, da je bila povprečna intenzivnost TNI v skupini EU-10 v letu 2004 za 2,2 odstotne točke večja od vrednosti EU-15 (1,1%). V letu 2005 in 2006 je imela EU-10 še vedno prednost (+2,5 in +3,1 odstotne točke), nato se vrednost v EU-10 v obdobju 2006-2008 znižuje. V letu 2008 intenzivnost TNI v EU-10 znaša 4,4%, v EU-15 pa 2,3%. Države EU-15 so se v času 2004-2005 glede na kazalnik minimalno oddaljevale od držav EU-10 (2,5 odstotnih točk), saj so države EU-10 imele v tem letu večjo rast kazalnika. Ravno tako se je zgodilo to med letoma 2005 in 2006, ko je razlika znašala 'že' 3,1 odstotne točke. Podatki za leto 2007 nam kažejo, da države EU-15 zmanjšajo razliko do vrednosti kazalnika v EU-10 (1 odstotka točka razlike), saj takrat v deseterici držav zaznajo upad vrednosti (5%). Države EU-15 v letu 2008 ponovno povečajo razliko glede na intenzivnost TNI. Razlika v letu 2008 znaša le še 2,1 odstotne točke. Torej, države EU-15 so

začetno razliko v letu 2004 (2,2 odstotni točki) skozi petletno obdobje zmanjšale za skromne 0,1 odstotne točke.

Slika 8: Intenzivnost tujih neposrednih investicij (% BDP-ja) v obdobju 2004-2008²



Vir: Eurostat.

Pregled stanja po posameznih državah članicah EU nam pokaže, da je leta 2006 znotraj EU-10 blestela Malta, saj je imela 14,8% BDP-ja glede na intenzivnost TNI (Priloga 10). Ciper je leta 2008 prehitel vse države EU-10 in dosegel 15,6% BDP-ja. Leta 2008 je od vseh EU-skupin najboljše rezultate dosegala Belgija z 22,1% BDP-ja (Priloga 9).

Poljska je na svetovni lestvici najbolj atraktivnih destinacij za investiranje na desetem mestu. V nekaterih podjetjih pa so mnenja, da so države kot so Češka republika, Romunija, in Bolgarija prav tako atraktivne lokacije za tuje investicije (UNCTAD, 2007, str. 31).

Na podlagi zgornjih rezultatov ugotavljamo, da so imele države EU-10 večjo intenzivnost TNI v obdobju 2004-2008 od držav EU-15. Nove države članice so imele vse do 2006 relativno visoko rast kazalnika, zato so jih države EU-15 v tem času težko dohitevale. Stanje se spremeni z letom 2006. Države EU-10 zabeležijo upad vrednosti, medtem ko države EU-15 izboljšujejo vrednost vse do leta 2007. Naslednje leto prav tako države EU-15 doživijo zniževanje intenzivnosti TNI, in sicer je upad večji od tistega v državah EU-10.

4 TRG DELA V RAZŠIRJENI EU

Liberalizacija trga je vplivala tudi na trg delovne sile, saj je omogočila prost pretok oseb. Prost pretok oseb se nanaša na prost pretok delojemalcev in na svobodo nastanitve za podjetnike, obrtnike oziroma v omejenem obsegu za zaposlene v svobodnih poklicih. Prebivalci Unije lahko delajo v vseh državah članicah EU, z izjemo držav, ki so uveljavile začasne omejitve dela za ljudi iz nekaterih evropskih držav. Za državljane katere koli države članice EU se lahko dodelijo dovoljenja za bivanje (GZS, 2010).

² Podatke za leto 2009 ni bilo mogoče pridobiti

Med državami članicami velja splošni sistem za priznavanje diplom in spričeval, tako da ima katerikoli državljan EU pravico, da so njegove poklicne kvalifikacije, ki jih pridobi v državi članici, priznane v katerikoli drugi državi članici gostiteljici, ki na svojem ozemlju ureja katerokoli dejavnost (GZS, 2010).

V tem poglavju se bomo posvetili delovanju trga dela po širitvi leta 2004 v državah EU-15 in EU-10, natančneje stopnji zaposlenosti in brezposelnosti, ki sta pomembna pokazatelja pri ugotavljanju zmanjševanja zaostanka za bolj razvitimi regijami, nato sledi vpogled v terciarno izobraževanje prebivalcev EU, zaključimo pa z ugotavljanjem deleža delovno aktivnih žensk na trgu dela v EU-10 in EU-15.

4.1 Stopnja zaposlenosti

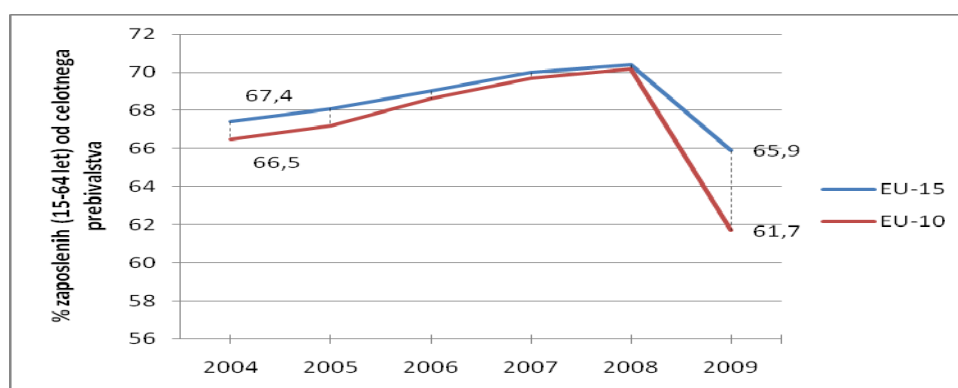
»Zaposlena oseba je pomemben del proizvodnje, zato je večja zaposlenost pogosto povezana z večjo proizvodnjo (Sitar, 2007, str. 7). Zaposlenost pa ni pomembna samo z vidika gospodarstva, temveč tudi z vidika posameznika. Glavna cilja prenovljene Lizbonske strategije sta z letom 2004 postala osredotočanje na gospodarsko rast in zaposlovanje. Stopnja zaposlenosti je eden ključnih pokazateljev uspešnosti gospodarstev vseh držav.

Statistični urad EU (Eurostat) meri stopnjo zaposlenosti (anketa o delovni sili) kot odstotni delež zaposlenih v starosti 15-64 let v skupnem številu prebivalstva iste starostne skupine. Po podatkih Eurostata je stopnja zaposlenosti po širitvi v državah EU-10 in EU-15 v obdobju 2004 – 2008 naraščala, po letu 2008 pa je po nastopu svetovne finančne krize vse bolj padala, saj je le-ta močno vplivala na zaposlovanje ljudi v vseh državah članicah.

Slika 9 prikazuje, da so imeli v EU-10 od leta 2004 porast stopnje zaposlenosti vse do leta 2008. V letu 2004 je znašala 66,5%, nato pa je skozi vsa leta naraščala in v letu 2008 dosegla 70,2%. Prav tako so se podatki za države EU-15 ves čas spreminjali. Naraščala je zaposlenost (leta 2004 67,4%) in v letu 2008 dosegla 70,4%. Na podlagi Slike 9 lahko vidimo, da države EU-10 še vedno dosegajo slabše rezultate glede na stopnjo zaposlenosti kot EU-15. Kakorkoli že, razlika v stopnji zaposlenosti je med državami EU-10 in EU-15 od leta 2004 do 2008 postajala vse manjša. Tako je imela skupina EU-15 v letu 2004 pred EU-10 glede na stopnjo zaposlenosti prednosti le še 0,9 odstotne točke, leta 2006 samo še 0,4 odstotne točke, v letu 2008 pa skromne 0,2 odstotne točke. Stanje se z letom 2009 popolnoma spremeni. Če primerjamo podatke za EU-15 v letu 2008 z 2009, se je stopnja zaposlenosti zaradi finančne krize zmanjšala za 4,5 odstotne točke. Svetovna finančna kriza pa je precej bolj vplivala na stopnjo zaposlenosti v državah EU-10, saj je razlika 2008-2009 znašala -8,5 odstotne točke (Slika 9).

Zgoraj navedene podatke si lahko bolje predstavljamo, če si pogledamo stanje po posameznih državah članicah, in sicer v državah, ki trenutno dosegajo najboljše rezultate v stopnji zaposlenosti. Največjo stopnjo zaposlenosti (Priloga 14) v letu 2007 dosegata Danska (77,1%) in Nizozemska (76%), od EU-10 sta povsem na vrhu Ciper in Estonija (71% in 69,4%).

Slika 9: Stopnja zaposlenosti (15-64 let) v EU-15 in EU-10 v obdobju 2004-2009 (v %)



Vir: Eurostat, Anketa o delovni sili v EU (ILO).

Na podlagi zgornjih ugotovitev lahko trdimo, da so države EU-10 v obdobju 2004-2008 dosegale nekoliko slabše rezultate kot države EU-15, čeprav so imele novinke v letu 2008 skoraj enako povprečno stopnjo zaposlenosti kot stara petnajsterica držav. V letu 2008/2009 svetovna finančna kriza pusti večje posledice v državah EU-10, saj stopnja zaposlenosti hitreje upade kot v EU-15.

4.2 Stopnja brezposelnosti

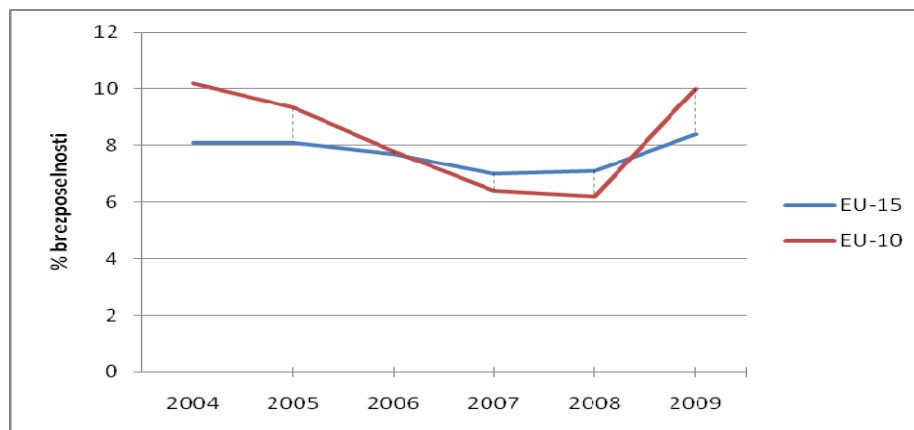
Stopnja brezposelnosti velja za eno od meril uspeha makroekonomske politike gospodarstva. Pojav brezposelnosti pomeni za vsako državo ekonomski in socialni problem (Sitar, 2007, str. 7). Eurostat meri stopnjo brezposelnosti kot odstotni delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu.

Po podatkih Eurostata se je v EU-10 in EU-15 povprečna stopnja brezposelnosti do leta 2008 zniževala (Slika 10). Stopnja brezposelnosti je v EU-10 leta 2004 v povprečju znašala 10,2%, v istem letu je bila v EU-15 8,1%. Torej so nove članice leta 2004 zaostajale za 2,1 odstotne točke. V letu 2006 se je razlika precej zmanjšala, tako je znašala le še 0,1 odstotne točke. Stopnja brezposelnosti je bila v letu 2007 v državah EU-10 že precej nizka (6,4%) in obenem nižja kot v državah EU-15 (7%). Takrat je »stara« petnajsterica držav začela zaostajati za državami EU-10 za 0,6 odstotne točke. V letu 2008 je EU-15 zaostajala za državami EU-10 že za 0,9 odstotne točke. Svetovna finančna kriza je v letu 2009 vplivala na stopnjo brezposelnosti. Izkazalo se je, da je kriza precej bolj vplivala na države EU-10 kot na EU-15 (9,96% in 8,36%). Razlika glede na rezultate znaša 1,6 odstotne točke.

Analiza stanja v posameznih državah nam še dodatno pojasnjuje zgornjo ugotovitev. Do leta 2007, ko še ni bilo finančne krize, sta imeli najmanjšo stopnjo brezposelnosti v državah EU-15 Nizozemska (3,2%) in Danska (3,8%) (Priloga 16), takrat največjo pa Nemčija (8,4%). Od držav EU-10 sta imeli leta 2007 najmanjšo stopnjo brezposelnosti Ciper (4%) in Litva (4,3%), največjo pa Slovaška (11,1%).

Litva je svojo stopnjo brezposelnosti od leta 2004 (11,4%) do leta 2007 (4,3%) znižala kar za 7,1 odstotnih točk, prav tako je bila uspešna Poljska (7,1 odstotnih točk) (Priloga 16). Španija in Irska imata v letu 2009 glede na države EU-15 največjo brezposelnost v državi, kar je posledica svetovne finančne krize. Najmanjšo stopnjo brezposelnosti sta kljub vplivu krize imeli Nizozemska (3,4%) in Avstrija (4,8%) (Priloga 16).

Slika 10: Stopnja brezposelnosti v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2009 (v %)



Vir: Eurostat, Anketa o delovni sili v EU (ILO).

Če povzamemo, v letu 2004 še ni kazalo, da bi »nove« države članice dovolj hitro dohitevale skupino EU-15 na področju trga dela. Toda bolj ko se približujemo letu 2006, bolj se razlika manjša, nato pa države EU-10 v letu 2006 celo dohitijo države EU-15 in vse do 2008 dosegajo boljše rezultate, torej imajo v povprečju manjšo stopnjo brezposelnosti od stare petnajsterice EU. Države EU-10 vse do leta 2006 glede na stopnjo brezposelnosti zmanjšujejo zaostanek za državami EU-15, nato v obdobju 2006-2008 zaznajo nižjo brezposelnost od EU-15. Države EU-15 se glede na stopnjo brezposelnosti v času 2006-2008 oddaljujejo od držav EU-10. V letu 2008 vrednost kazalnika v EU-10 močno naraste (večja brezposelnost) in med letoma 2008 in 2009 zaznajo ponovno večjo stopnjo brezposelnosti od držav EU-15. Države EU-10 do EU-15 ponovno povečajo zaostanek.

4.3 Terciarno izobraževanje

Izobraževanje je ena izmed najpomembnejših oblik širjenja in prenašanja znanja med rodovi, posamezniki in celo med različnimi družbami, saj med njimi prihaja do pomembnega mednarodnega sodelovanja. Velik pomen imajo vse tri oblike izobraževanja – od primarnega, sekundarnega do terciarnega izobraževanja. Za gospodarski razvoj in zmanjševanje razvojnih zaostankov pa je najpomembnejše prav terciarno izobraževanje.

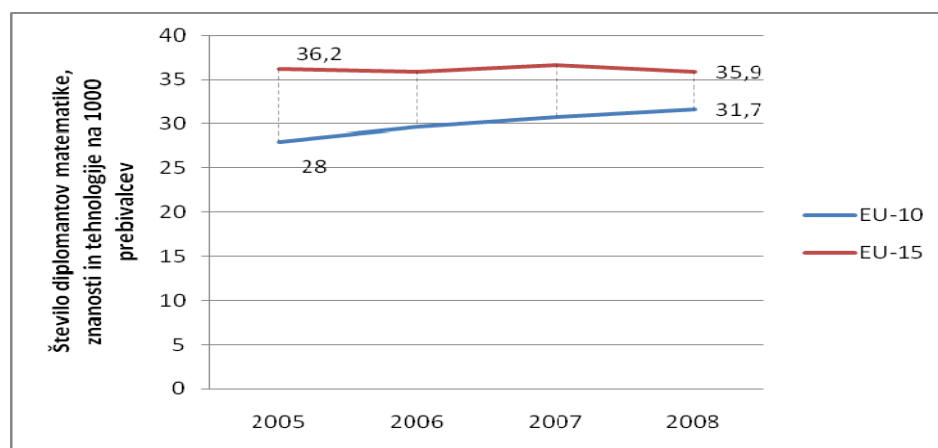
Maržič (2004, str. 45) ugotavlja, da je terciarno izobraževanje kot komponenta celotnega izobraževalnega sistema za podjetja na trgu dela bistvenega pomena, saj zaposlenim nudi visoko stopnjo samostojnosti in odgovornosti ter sposobnosti reševanja problemov in razvijanja novosti. V državah članicah po njegovih besedah narašča število študentov in diplomantov, kar posledično vodi do izboljšanja izobrazbene strukture prebivalstva.

Vrsta študij kaže, da so se najhitreje razvijale tiste države, ki so največ vlagale v terciarno izobraževanje. Največ sta na tem področju naredili Finska in Irska, kjer najdemo vrsto kvalitetnih dodiplomskih in podiplomskih študijev. Največjo vrednost terciarnega izobraževanja imajo študenti matematike, znanosti in tehnologije, ki največ prispevajo k raziskovanju in inovacijam. Prav slednje pa pomenijo produciranje novega znanja, kar je za gospodarski razvoj države še kako pomembno (Malačič, 2003).

Slika 11 prikazuje povprečno število diplomantov matematike, znanosti in tehnologije za obe EU skupini v obdobju 2005³ – 2008. Leta 2005 so imele države EU-10 v povprečju 28 diplomantov na 1000 prebivalcev. V istem letu je EU-15 zabeležila 36,2 diplomanta na 1000 prebivalcev, torej 8,2 diplomanta na 1000 prebivalcev več. Države EU-10 so v tem obdobju zmanjševale razliko in vseskozi dohitevale EU-15. V letu 2008 je razlika med EU-15 in EU-10 znašala le še 4,2 diplomanta na 1000 prebivalcev.

Pregled stanja po posameznih državah EU nam pove, da je v letu 2004 najboljše rezultate dosegala Velika Britanija s 135 diplomantov na 1000 prebivalcev. V državah EU-10 je bila najbolj uspešna Poljska z rezultatom 59,1. V letu 2008 je najboljše rezultate dosegala Francija s 163,1 diplomanta na 1000 prebivalcev in od držav novink je vodilni položaj ohranila Poljska z vrednostjo 89,7 (Eurostat). Z analizo ugotavljamo, da so se države EU-10 v obdobju 2004 – 2008 na tem področju približale državam EU-15, vendar slednje ohranjajo prednost.

Slika 11: Število diplomantov matematike, znanosti in tehnologije na 1000 prebivalcev v EU-10 in EU-15 v obdobju 2005 – 2008



Vir: Eurostat.

4.4 Strukturne spremembe

»V industrijskih družbah sta se v zadnjih desetletjih delež ženske delovne sile in stopnja izobrazbe žensk glede na moške relativno povišala. K popolni emancipaciji žensk je prispevalo tudi manjše vrednotenje tradicionalne vloge žensk v družbi.« (Bizjak, 2002, str.7)

³ Za leto 2004 ni podatka.

Maržič (2003, str. 45) ugotavlja, da je porast deleža žensk opazen predvsem v visokošolskih programih izobraževanja, saj so se ženske začele bolj posvečati svoji poklicni karieri.

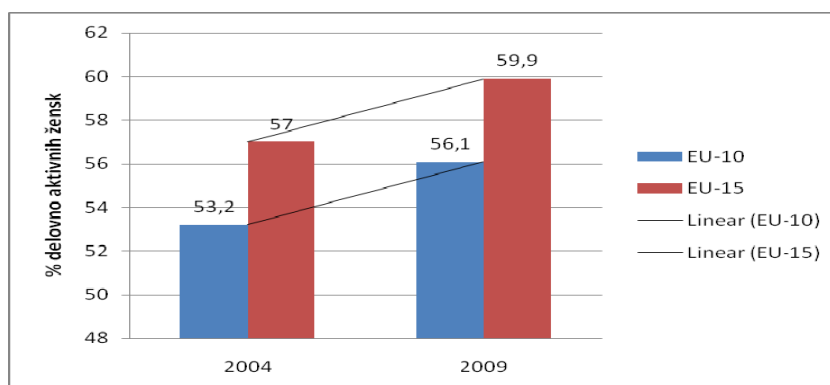
Porast ženske populacije v zaposlitvi je odraz sodobnega gospodarstva in delno prispeva h gospodarski rasti. V publikaciji *Five years of an enlarged EU* (2009, str. 120) ugotavljajo, da je k stopnji zaposlenosti v zadnjem desetletju najbolj prispevala ženska populacija, ki velja za najmočnejšo in najbolj dinamično komponento pri porastu stopnje zaposlenosti. Ti napredki so povzročili dolgoročne spremembe v socialno-ekonomskem obnašanju (drugačen odnos do zaposlitve žensk), kar je privedlo do strukturnih reform in drugačnega določanja plač na trgu dela.

Zaposlovanje žensk je v državah EU-15 iz leta v leto naraščalo (Priloga 18). Tako je v letu 2004 delež zaposlenih žensk glede na celotno populacijo znašal 57%, leta 2009 pa 59,9% (Priloga 18). Torej se je med letoma 2004 in 2009 povečal za 2,9 odstotne točke.

Slika 12 prikazuje delež delovno aktivnih žensk pri zaposlitvi v državah EU-10 in EU-15. Leta 2004 je bilo v državah EU-10 zaposlenih 53,2% ženske populacije, do leta 2009 je vrednost naraščala in tako dosegla 56,1%, kar pomeni, da je v obdobju 2004-2009 vrednost narasla za 2,9%.

Države EU-10 so v proučevanem obdobju zabeležile enako rast, kot so jo imeli v EU-15. Lahko sklepamo, da države EU-10 ohranjajo enak položaj glede na strukturne spremembe v razmerju do EU-15, torej se niti ne približujejo niti ne oddaljujejo od EU-15.

Slika 12: Delež delovno aktivnih žensk v EU-10 in EU-15 v letih 2004 in 2009



Vir: Eurostat.

5 REALNA KONVERGENCA V EU

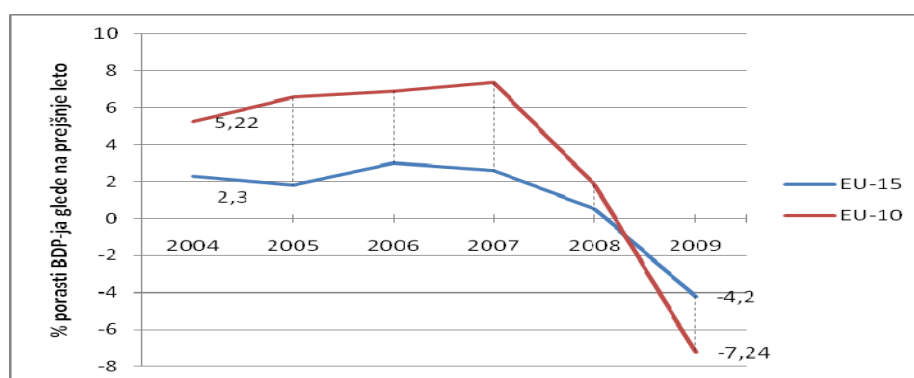
5.1 Gospodarska rast in dohodek na prebivalca

Makroekonomska uspešnost se lahko meri z vzdržnostjo gospodarske rasti, saj samo rast omogoča povečanje življenjske ravni in reševanje drugih gospodarskih in socialnih problemov. Vzdržna gospodarska rast je rast, ki jo posamezna država dosega v daljšem

razdobju brez primanjkljaja na tekočem računu, kar implicira rast brez naslanjanja na tujo pomoč, tuja posojila ali prodajo premoženja tujcem (Mencinger, 2004).

Gospodarsko rast lahko merimo s pomočjo rasti stopnje realnega BDP-ja. Prvi pokazatelj, torej rast realnega BDP-ja za države EU-10 in EU-15 je prikazan na Sliki 13, in sicer prikazuje odstotek spremembe BDP-ja v vseh EU skupinah, preračunano glede na prejšnje leto. Iz Slike 13 je razvidno, da so imele države EU-10 od leta 2004 (povprečno 5,22%) vse do 2007 (v povprečju 7,37) precejšnjo gospodarsko rast (v povprečju 6,51%), in sicer precej večjo od držav EU-15 (povprečno 2,43%). Države EU-10 so imele v primerjavi z državami EU-15 v letu 2004 za 2,9 odstotne točke večjo rast BDP-ja, leto kasneje kar za 4,8 odstotne točke več, leta 2008 se je stanje zaradi krize poslabšalo, vendar je bila deseterica držav še vedno v ospredju za 1,31 odstotne točke.

Slika 13: Rast realnega BDP-ja v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2009 (v %)



Vir: Eurostat.

Stanje se je med letoma 2008 in 2009 spremenilo, saj so postale z vidika gospodarske rasti uspešnejše EU-15, ki skupino EU-10 prehitijo za 3 odstotne točke. Tako so imele članice EU-15 leta 2009 glede na prejšnje leto slabši rezultat za 3,7 odstotne točke, kriza pa je v članicah EU-10 povzročila razliko v odstotku spremembe BDP-ja glede na prejšnje leto za 5,4 odstotka točke.

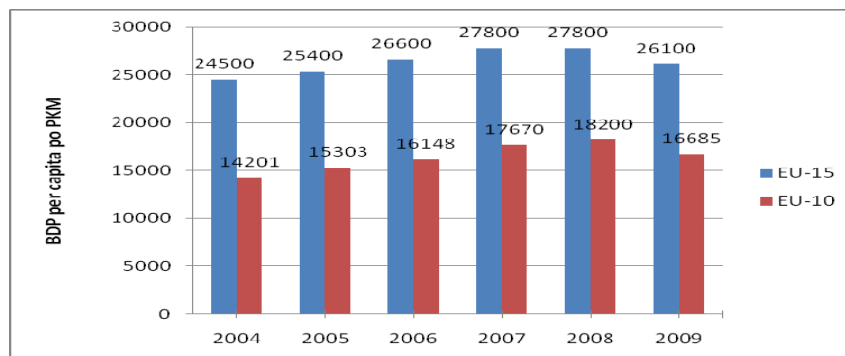
Stanje v posameznih državah je sledeče: Leta 2006 je imela najboljše rezultate Latvija (12,2% porast BDP-ja), sledi ji Estonija (10%). V letu 2008 so se rezultati večinoma slabšali, najbolje pa se je odrezala Slovaška s 6,2% (Prilogi 22).

Torej, EU-10 so bile glede na porast BDP-ja v primerjavi z EU-15 v vodilnem položaju v obdobju 2004-2008. Podatki nam kažejo, da so države novinke v obdobju 2004-2008 zaradi višje gospodarske rasti zmanjševale zaostanek za petnajsterico držav. V letu 2008 pa je na obe EU skupini vplivala finančna kriza. Ugotavljamo, da je kriza na države EU-10 v obdobju 2008/2009 imela znatno večji vpliv kot na EU-15.

Drugi pokazatelj uspešnosti gospodarstva držav je BDP na prebivalca po pariteti kupne moči (PKM) v tekočih cenah. Pariteta kupne moči je opredeljena kot prostorski cenovni deflator in

pretvornik valut, ki izloča učinek razlik v ravni cen med državami. Na ta način dobimo primerljiv BDP med državami.

Slika 14: BDP na prebivalca po PKM v tekočih cenah v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2009



Vir: Eurostat.

Leta 2004 so imele države EU-15 povprečno 24.500 evrov BDP na prebivalca po PKM, v istem času pa je vrednost v EU-10 znašala 14.201 evra (Slika 14). Države EU-15 so prednost ohranile vse do leta 2009, ko je vrednost znašala 26.100 evrov, v EU-10 pa 16.685 evrov. V obeh EU skupinah so zabeležili porast vrednosti do leta 2008, nato se vrednost kazalnika do leta 2009 zniža zaradi vpliva svetovne finančne krize. Treba je omeniti, da so v EU-10 v primerjavi z EU-15 od leta 2004 do leta 2008 zabeležili 21% porast BDP-ja per capita po PKM, v EU-15 je le-ta znašal 11%. Torej, rast kazalnika je bila večja v EU-10, vendar v celoti še vedno znatno nižja kot v EU-15. Po krizi se je razlika v dohodku na prebivalca med EU-10 in EU-15 zopet povečala.

5.2 Realna konvergenca v EU

»Realno konvergenco lahko definiramo kot proces približevanja stopnji razvitosti, gospodarski strukturi in tudi siceršnji gospodarski in politični podobi držav EU« (Mencinger, 2002, str. 24). Največkrat se za merjenje konvergence uporabi indikator BDP na prebivalca, in sicer za posamezno državo, regijo ali skupine držav (v našem primeru EU-10 in EU-15), nato pa se ga primerja s povprečjem omenjenega indikatorja za vse primerjane države. Na podlagi izračunanega razmerja se nato ugotovi, ali proučevana območja težijo h konvergentnemu ali divergentnemu stanju, torej, ali se gospodarsko približujejo oz. oddaljujejo. Realna konvergenca temelji na konvergenci produktivnosti, torej na konvergenci dohodka, plač in cen. Večja produktivnost pomeni višji dohodek, kar prispeva k večji blaginji prebivalstva.

Podlaga za ugotavljanje konvergence je teorija gospodarske rasti. Najbolj poznan je neoklasični model gospodarske rasti, katerega utemeljitelj je R.M. Solow (1956). Ta teorija predvideva hitrejšo gospodarsko rast manj razvitih držav, ekonomije pa se bodo približevale nekemu ustaljenemu stanju. Predpostavka neoklasičnega modela je, da na gospodarsko rast vplivajo tri spremenljivke: K (kapital), L (delo) in A (tehnološki napredek). Tehnologija je v

vseh gospodarstvih enaka in eksogeno določena, zato konvergenca temelji na padajočih donosih kapitala. Nižja je začetna višina BDP per capita, višja bo pričakovana stopnja gospodarske rasti (Barro, 1994, str. 1). Kapital naj bi tako iz držav v izobilju tekel v države oz. regije z manj kapitala, to pa naj bi vodilo k hitrejši akumulaciji kapitala in hitrejši rasti v manj razvitih državah (regijah) v primerjavi z bolj razvitimi (Martín, Velázquez, 2001, str. 9-10).

Na osnovi neoklasičnega modela gospodarske rasti lahko izpeljemo dve temeljni merili za merjenje konvergence. To sta beta (β)-konvergenca in sigma (σ) konvergenca. Pojma sta v svojem delu uvedla Barro in Sala-i-Martin (1995). Zaradi negativne povezave med višino začetnega dohodka na prebivalca in rastjo le-tega bo parcialni regresijski koeficient za spremenljivko začetne višine dohodka na prebivalca prav tako negativen, če je v opazovanem obdobju prišlo do konvergence med državami. V opisanem primeru gre za regresijski koeficient beta. Sigma konvergenco merimo kot standardni odklon logaritmov dohodka na prebivalca v neki skupini držav. V nadaljevanju bomo videli, da je ti dve merili v analizah uporabilo več avtorjev, za nas pa je najpomembnejši Musar (2007), saj je ugotavljal realno konvergenco oziroma divergenco držav EU-10 do EU-15.

V času tranzicije so vzhodnoevropske države beležile več ali manj negativno gospodarsko rast, kar za danajšnje države EU-10 ni bilo prav nič spodbudno. V prvih letih tranzicije so negativne rasti bruto domačega proizvoda pomenile zniževanje ravni dohodka na prebivalca. Za razliko od vzhodnih evropskih držav, države zahodne Evrope niso imele kakšnih hujših pretresov in so zato v takratnem času beležile le pozitivno gospodarsko rast. Torej lahko sklenemo, da je obdobje tranzicije veljajo za obdobje divergenca – oddaljevanje takratnih vzhodnoevropskih držav od bolj razvitih zahodnoevropskih držav v gospodarski razvitosti.

Ko so vzhodnoevropske države prebrodile takratno krizo tranzicije, so zabeležile relativno hitro gospodarsko rast. Musar (2007, str. 35) je v svojem delu preučeval razmerje med dohodkom na prebivalca in gospodarsko rastjo v obdobju 1995-2007 v državah članicah EU. S pomočjo regresijskega modela in računanjem beta in sigma konvergence je ugotovil, da države z nižjo ravni dohodka na osebo beležijo višjo gospodarsko rast kot tiste, ki imajo na začetku višjo raven dohodka. Torej je med kategorijama negativna povezanost. To pomeni, da je ta ugotovitev v skladu s hipotezo o realni konvergenci, saj ta pravi, da bodo države z nižjim začetnim dohodkom na prebivalca, ki so posledično bolj stran od ustaljenega stanja, beležile hitrejšo rast dohodka. Musar sklepa, da so države EU-10 konvergirale k povprečnemu dohodku na prebivalca v razviti EU-15 in tako zmanjševale zaostanek za razvitimi državami iz skupine EU-15.

Empiričnih raziskav konvergenčne hipoteze je bilo v preteklosti kar nekaj. Večina raziskav potrjuje prisotnost konvergence. Dowrick in Nguyen (1989) sta empirično dokazala absolutno konvergenco med državami OECD. Mankiw je s sodelavci (1992) proučeval primernost modela Solowa v praksi v obdobju 1960-1985 za tri skupine držav (22 držav OECD, vzorec 75 držav s prebivalstvom nad 1 milijonom in 98 državami, ki se ne ukvarjajo primarno z

nafto) in potrdil Dowrickejevo in Nguyenovo ugotovitev. Nekaj let pozneje je Sala-i-Martin (1996) preverjal konvergenco v okviru osmih evropskih držav in dokazal absolutno konvergenco. Gramc (2006) je raziskoval prisotnost absolutne konvergence v obdobju 1950 - 1998 v okviru 16 evropskih držav (EU-15 pred širitvijo leta 2004 brez Luksemburga in z vključenima Norveško in Švico) in jo tudi dokazal. Do podobnih rezultatov sta prišla tudi Hlouskova in Wagner (2001). Slednja sta potrdila prisotnost realne konvergence med 10 državami srednje in vzhodne Evrope in ostalimi zahodnimi državami EU.

Jenko (2005) je v svojem delu proučevala proces realne konvergence za obdobje 1995 – 2003 znotraj EU-10, EU-15 in EU-25, kjer je ugotovila, da je v tem obdobju prišlo do realne konvergence znotraj EU-10 in sedanje EU-25, realne konvergence znotraj EU-15 pa ni bilo. Sklepa, da so med dejavniki, ki so pozitivno vplivali na konvergenco znotraj EU-10 in EU-25, bile strukturne reforme, ki so jih izvajale nove države članice še v času približevanja EU, obsežne investicije v fizični kapital, človeški kapital ter raziskave in razvoj. Torej so države EU-10 že pred vstopom v EU dohitevale države EU-15.

Obstoj realne konvergence v EU so empirično dokazali številni avtorji. V naslednjem podpoglavju nas zanima, ali lahko glede na našo analizo štirih svoboščin pritrdimo dejstvu, da so države EU-10 v obdobju 2004-2009 zmanjševale razvojni zaostanek za EU15.

5.3 Analiza razvojnega zaostanka z vidika štirih svoboščin

S podatki o gospodarski rasti v EU-10 in EU-15 smo pokazali, da so države EU-10 v obdobju 2004-2009 imele višjo gospodarsko rast od držav EU-15. To dokazuje uspešnost delovanja novih držav članic po vstopu v Unijo leta 2004.

Ob pregledu stanja na trgu blaga in storitev opazimo, da so glede na kazalnik izvoza blaga in storitev v odstotkih BDP-ja države EU-10 v obdobju 2004-2009 imele večji delež vrednosti izvoza od držav EU-15. V tem primeru so države EU-10 povsem na vrhu, kar pomeni, da uspešno zmanjšujejo razvojni zaostanek za skupino EU-15. Če primerjamo podatke iz leta 2004 s podatki iz leta 2008 za obe EU skupini, je bila celo petnajsterica držav tista, ki je v tem času rahlo povečala zaostanek (velja za ta kazalnik) za skupino EU-10. Naši pomisleki o uspehu držav EU-10 na tem področju so, da so rezultati za države EU-10 spodbudni, vendarle pa smo v nalogi ugotovili, da dodano vrednost gospodarstvu daje predvsem 'prava' sestava izvozne košarice. Slednje smo preverili z analizo našega naslednjega kazalnika. Proučili smo vrednost izvoza visokotehnoloških izdelkov v obdobju 2004-2008 in ugotovili, da so države EU-15 v tem času imele znatno več izvoza visokotehnoloških izdelkov od držav EU-10. Države EU-10 so se sicer skozi čas približevale državam EU-15, vendar pa ostajajo pod nivojem stare petnajsterice držav.

Z analiziranjem bruto domačih izdatkov za RR glede na BDP smo ugotovili, da velikost izdatkov v državah članicah EU-10 zaostaja za povprečjem EU-15. Zabeležili smo rahlo zmanjšanje zaostanka držav EU-10 do EU-15, vendar pa je zmanjšanje razlike tako minimalno, da raje govorimo o ohranjanju zaostanka držav EU-10 za EU-15 v obdobju 2004-

2008. Opazimo precejšnje pomanjkanje vlaganja v raziskovalno-razvojno dejavnost. Na področju prijav patentov Evropski patentni službi so v EU-10 daleč za državami EU-10. Deseterica držav članic pa je v obdobju 2004-2009 vendarle ohranila zaostanek za državami EU-15. V bodoče bi morale države novinke vzpodbujati svoje državljane k inovacijam in jih pri tem tudi finančno podpirati.

Analiza na področju trga kapitala je pokazala, da je glede na povprečje tujih sredstev v obdobju 2004-2007 prišlo do povečanja zaostanka držav EU-10 do EU-15. Boljše rezultate dosega skupina EU-15. Ugotavljamo, da se skupina EU-10 na tem področju ne približuje skupini EU-15. Nove države članice so zabeležile večjo intenzivnost (vhodnih in izhodnih) TNI od držav EU-15 v obdobju 2004-2008. Države EU-15 so v času 2004-2006 na tem področju povečale zaostanek za državami EU-10, med letoma 2006-2007 zmanjšale, leta 2007 pa je v obeh EU skupinah prišlo do ponovnega upada vrednosti. Nekoliko bolj se je upad vrednosti poznal v EU-15, saj predvidevamo, da so v času krize manj investirale v države EU-10.

Na trgu dela smo proučevali stopnjo zaposlenosti, ki je pokazala, da so se države EU-10 v obdobju 2004-2008 približale državam EU-15. Z letom 2008 se stanje spremeni – države EU-10 zaznajo povečanje zaostanka za skupino EU-15. S stopnjo brezposelnosti se je zgodilo podobno. Sprva so države EU-10 zmanjšale zaostanek za državami EU-15 med letoma 2004-2006, nato EU-10 zabeleži nižjo stopnjo brezposelnosti od držav EU-15 v letih 2006-2008, kjer se države EU-15 rahlo približujejo vrednosti med letoma 2006-2007, v času 2007-2008 pa se začnejo oddaljevati od stopnje brezposelnosti v državah EU-10. Z letom 2009 države EU-10 občutijo večjo brezposelnost od držav EU-15, zato v tem letu povečajo zaostanek za državami EU-15. Pregled povprečnega števila diplomantov matematike, znanosti in tehnologije v obeh EU skupinah nam je pokazal, da so države EU-15 še vedno v ospredju. Kljub uspešnosti skupine EU-15 se države EU-10 počasi približujejo petnajstim državam, zato sklepamo, da EU-10 zmanjšuje zaostanek za starimi državami članicami. Pri proučevanju deleža delovno aktivnih žensk v obdobju 2004-2009 smo prišli do spoznanja, da imajo države EU-15 še vedno večji delež delovno aktivnih žensk od držav EU-10, države EU-10 pa v tem obdobju ohranjajo razliko do držav EU-15, kljub porastu vrednosti v tem obdobju. Torej države EU-10 niso niti zmanjšale niti povečale zaostanka za državami EU-15.

Naša analiza je tako pokazala, da države EU-10 ponekod zmanjšujejo zaostanek za skupino EU-15. To se zgodi npr. pri izvozu blaga in storitev, ko države EU-10 dosegajo celo boljše rezultate od EU-15, pri izvozu visokotehnoloških izdelkov, čeprav so države EU-10 zaznale le rahlo dohitevanje držav EU-15, pri intenzivnosti TNI (vodilne so države EU-10) in uspešno pri stopnji zaposlenosti ter brezposelnosti, številu diplomantov znanosti, matematike in tehnologije). Nekje zaostanek 'le' ohranjajo (bruto domači izdatki za RR, delež delovno aktivnih žensk). Spet drugod zaostanek povečujejo - pri številu patentov in analizi povprečja tujih sredstev. Takšni različni zaključki so v določeni meri tudi posledica sedanje finančne krize.

Na zgornje rezultate in ugotovitve je v letih 2007, 2008 in 2009 v določeni meri vplivala tudi finančna kriza. Vpliva krize nismo opazili pri analiziranju trga blaga in storitev. Prvič smo posledico krize občutili na trgu kapitala, natančneje pri analizi intenzivnosti tujih neposrednih investicij. Velde (2008, str. 4) pravi, da države, ki so bolj odvisne od tujih neposrednih naložb, bolj občutijo finančno krizo. Prav tako so finančni krizi bolj izpostavljene države z visokim deficitom tekočega računa. To bi v našem primeru veljalo za države EU-10. Po vstopu v Unijo so države EU-15 množično začele investirati v nove države članice, nakar je EU-10 občutila višjo rast vrednosti kazalnika. V času krize pa je stara petnajsterica držav članic zmanjšala obseg investicij v države EU-10, zato vrednost tudi pade. Na posledice finančne in gospodarske krize smo naleteli tudi pri analizi trga blaga, natančneje pri ugotavljanju stopnje zaposlenosti in brezposelnosti. Stopnja zaposlenosti v državah EU-10 z letom 2008 pade hitreje kot v državah EU-15. Prav tako se poveča stopnja brezposelnosti v tem času v državah EU-10 in naraste hitreje kot v EU-15. Dobranič (2009) meni, da so za posledice krive predvsem nestabilne oblike delovnih razmerij (polovični delovni čas, agencijsko delo, delo za določen delovni čas itd.). Trg delovne sile po njegovih besedah ni dovolj zaščiten pred gospodarskimi šoki. V današnjem času promovirajo pojem fleksibilna varnost (*angl. flexicurity*), ki naj bi predstavljal poleg fleksibilnosti trga dela tudi socialno varnost. V EU se je kot odgovor na izzive globalizacije oblikovala prenovljena Lizbonska strategija, katere cilj je med drugim tudi povečanje varne prožnosti znotraj EU. V nekaterih državah EU-10 – v Sloveniji, Češki republiki, na Poljskem in Madžarskem so z vidika varne prožnosti opazili probleme dolgotrajne brezposelnosti in nizke stopnje zaposlenih starejših ter skromne razširjenosti delnih zaposlitev (Urad za makroanalize in razvoj, 2008). Lahko bi sklepali, da v državah EU-10 ni dovolj varne prožnosti na trgu dela, zato je tudi finančna kriza z vidika stopnje zaposlenosti in brezposelnosti pustila večje posledice tem državam članicam. V času krize smo na področju trga dela manj konkurenčni od držav EU-15. Zgoraj naštetе posledice gospodarske krize so v skupnem vplivale na realni BDP držav članic, zato nas ne preseneča leta 2007 upad vrednosti v obeh EU skupinah, v letu 2008 pa še toliko večji upad vrednosti za države EU-10.

Menimo, da so države EU-10 po vstopu v Unijo znatno izboljšale rezultate na vseh proučevanih področjih, vendar pa vse kaže na to, da v času sedanje krize niso dovolj stabilne in robustne, da bi zmanjševale razvojni zaostanek. Uspešnost držav EU-10 se v času krize rahlo poslabša pri izvozu blaga in storitev, saj se jim države EU-15 zopet rahlo približajo. Skupina EU-10 prav tako zabeleži upad vrednosti pri bruto domačih izdatkih za RR in se v času krize rahlo oddalji od držav EU-15. Razliko povečajo tudi pri številu prijavljenih patentov, intenzivnosti TNI in stopnji zaposlenosti ter brezposelnosti. Zaostanek ohranjajo pri deležu delovno aktivnih žensk. Rahlo zmanjševanje zaostanka s strani držav EU-10 do EU-15 pa smo v času krize opazili pri povprečni vrednosti visokotehnološkega izvoza in številu diplomantov matematike, znanosti in tehnologije.

Ugotavljamo, da države novinke skoraj na vseh proučevanih področjih dosegajo lepe rezultate, zato nas tudi visoka gospodarska rast v državah EU-10 prav nič ne preseneča. Države EU-10 bodo kljub temu, če bodo zavestno in striktno spodbujale rast, potrebovale

precej časa za izenačitev razlik v razvitosti. Zato morajo manj razvite države poskrbeti za pogoje za dolgoročno vzdržno višjo stopnjo gospodarske rasti. Ti pogoji pa so ravno investicije v izobraževanje, tehnologijo ter raziskave in razvoj, saj je analiza pokazala, da najslabše rezultate dosegamo prav na omenjenih področjih.

SKLEP

Evropska unija je s peto širitvijo, doslej največjo v zgodovini, postala ekonomsko bolj dinamična. Okrepila je evropsko varnost z vzpostavljanjem stabilnosti v državah, izboljšala kakovost življenja v državah EU-10 ter pospešila njihovo gospodarsko rast. Države EU-10 so po vstopu v Unijo leta 2004 začele koristiti skupni notranji trg, ki sloni na štirih osnovnih svoboščinah.

Prost pretok blaga je državam novinkam omogočil odpravo vseh fizičnih, tehničnih in davčnih ovir, liberalizacija storitev pa čezmejno poslovanje v skoraj vseh gospodarskih panogah. Analiza izvoza blaga in storitev je pokazala, da so v povprečju države EU-10 po vstopu zabeležile višjo mero izvoza blaga in storitev od držav EU-15. Izvažanje blaga in storitev je lahko še tako uspešno, vendar dodano vrednost gospodarstvu daje predvsem specifična sestava izvozne košarice. Izkazalo se je, da države EU-15 izvažajo mnogo več visokotehnoloških izdelkov kot države EU-10. Države novinke se morajo v prihodnosti osredotočiti na izvoz visokotehnoloških izdelkov, saj bodo le tako lahko dohitele države EU-15. Pri proučevanju bruto domačih izdatkov za RR je bilo opazno pomanjkanje vlaganja v raziskovalno-razvojno dejavnost s strani držav EU-10. Nazadnje pa smo z analizo števila patentov v obeh EU skupinah ugotovili, da države EU-10 v primerjavi z EU-15 dosegajo skromne rezultate .

Po vstopu držav EU-10 v Unijo sta bila za nove države članice pomembna finančna integracija in tuje neposredne investicije, kar med drugim povzroča višjo gospodarsko rast. V novih državah članicah je finančna integracija potekala z intenzivnim procesom privatizacije in liberalizacije bančnih sistemov. Skozi analizo kapitalskega trga smo ugotovili, da države EU-10 glede na vsoto tujih sredstev ne dosegajo visokega nivoja držav članic EU-15. Liberalizacija trga kapitala je povzročila, da so države EU-15 množično začele investirati v države EU-10, slednje pa so po intenzivnosti TNI v obdobju 2004-2009 dosegale boljše rezultate.

Pri analizi trga dela smo sprva proučili stopnjo zaposlenosti in ugotovili, da so države EU-10 v obdobju 2004-2008 dosegale nekoliko slabše rezultate od držav EU-15, vendar pa so petnajsterico držav članic v letu 2008 skoraj dohitele. V tem letu kriza povzroči upad stopnje zaposlenosti v obeh EU skupinah. Glede na stopnjo brezposelnosti so države EU-10 do leta 2006 zmanjševale zaostanek za državami EU-15, nato pa do leta 2008 zabeležile celo manjšo stopnjo brezposelnosti od držav EU-15. S pojavom krize stopnja brezposelnosti v EU-10 naraste bolj, kot se to zgodi v EU-15. Za gospodarski razvoj in zmanjševanje razvojnega zaostanka je najpomembnejše terciarno izobraževanje, kjer so študentje matematike, znanosti

in tehnologije z vidika produciranja novega znanja najbolj zaželeni. Z analizo ugotavljamo, da so se države EU-10 v obdobju 2004 – 2008 glede na kazalnik približale državam EU-15, vendar slednje ohranjajo prednost. Države EU-10 so še pred vstopom v EU začele s strukturnimi reformami na trgu dela. K rasti stopnje zaposlenosti je največ prispevala ženska populacija. Države EU-10 so v proučevanem obdobju zabeležile enako rast delovno aktivnih žensk, kot so jo imeli v EU-15.

Naše ugotovitve iz analize štirih svoboščin smo preverili s podatki gospodarske rasti v obeh EU skupinah. Države EU-10 so do leta 2007 v primerjavi z EU-15 beležile višjo gospodarsko rast, kar je smiselno pojasniti z množičnim investiranjem tujih vlagateljev v države EU-10 ter posledično večjim povpraševanjem po delovni sili v teh državah članicah. Višjo gospodarsko rast so države EU-10 dosegale tudi s povečano trgovinsko menjavo in med drugim tudi s strukturnimi reformami na trgu dela. Drugo pojasnilo višje gospodarske rasti držav EU-10 prihaja iz neoklasične teorije rasti, ki pravi, da države z nižjim dohodkom na prebivalca beležijo višjo gospodarsko rast. Podatki o BDP-ju na prebivalca v obeh EU skupinah kažejo, da so države EU-10 v obdobju 2004-2009 resnično imele v povprečju nižji dohodek na prebivalca od EU-15.

V preteklosti je število avtorjev dokazalo prisotnost realne konvergence med državami EU. V tej nalogi smo ugotovili, da ponekod države EU-10 zmanjšujejo zaostanek za državami EU-15 (zelo uspešno pri izvozu blaga in storitev, rahlo pri izvozu visokotehnoloških izdelkov, uspešno pri intenzivnosti TNI, stopnji zaposlenosti in brezposelnosti ter številu diplomantov znanosti, matematike in tehnologije), drugod ga ohranjajo (bruto domači izdatki za rast in razvoj, delež delovno aktivnih žensk), zgodi pa se tudi, da ga povečujejo (število patentov, povprečje tujih sredstev).

Finančna kriza je ponekod vplivala na rezultate EU-10 in EU-15. Ugotovili smo, da so glede na intenzivnost TNI posledice krize občutili bolj v državah EU-10, saj kažejo večjo odvisnost od TNI, kot je to na primer v EU-15. V državah novinkah je kriza na trgu dela povzročila večji upad stopnje zaposlenosti in večjo rast stopnje brezposelnosti v letu 2009 v primerjavi z EU-15. Razlog naj bi bil predvsem v nestabilni obliki delovnih razmerij v novi deseterici držav. Potrebno bi bilo graditi na večji varni prožnosti. V nekaterih državah EU-10 (med njimi tudi v Sloveniji), so opazili probleme dolgotrajne zaposlenosti na vodilnem delovnem mestu, nizke stopnje zaposlenosti starejših ter skromne razširjenosti delnih zaposlitev. Obenem smo opazili, da so države EU-10 v času krize povečale zaostanek za EU-15 pri izvozu blaga in storitev, bruto domačih izdatkih za RR in številu prijavljenih patentov. Zaostanek so ohranile pri deležu delovno aktivnih žensk, zmanjšale pa v povprečno vrednosti visokotehnološkega izvoza in številu diplomantov matematike, znanosti in tehnologije.

Članstvo znotraj Evropske unije je bilo vsaj po analizi sodeč za »nove« države članice (EU-10) do leta 2008 izjemno koristno. Če ne bi prišlo do svetovne finančne krize, bi verjetno države članice EU-10 še v prihodnosti kazale odlične rezultate napredovanja in zmanjševale zaostanek za EU-15. Spoznali smo, da kljub hitremu dohitevanju držav članic EU-15 v

obdobju pred recesijo države EU-10 v času krize niso dovolj konkurenčne. Države članice EU-10 bi morale učinkovito vlagati v izobraževalne sisteme in sisteme usposabljanja zlasti zato, da bi dvignile raven usposobljenosti delovne sile EU. Prihodnost je v diplomantih znanosti, matematike in tehnologije, saj so oni vendarle tisti, ki prinašajo največ inovacij in patentov. Slednje pa daje gospodarstvu visoko dodano vrednost. Prav tako bi se morale osredotočiti na fleksibilnost in socialno varnost na trgu dela. S tem bi zagotovile hitro spreminjajoče se zahteve na sodobnih trgih dela.

LITERATURA IN VIRI

1. Baele Liven et al. (2004). Measuring Financial Integration in the Euro Area. ECB Occasional Paper No. 14. Frankfurt: ECB.
2. Barro, J. Robert (1994). Economic Growth and Convergence. San Francisco: ICS Press.
3. Barro, J. Robert & Sala-i-Martin, X. (1999). Economic Growth. ZDA: McGraw-Hill, Inc.
4. Beck, T., Levine, R., Loayza, N. (2000). Finance and the Sources of Growth. Journal of Financial Economics, 58, (1-2), 261-300.
5. Bizjak, J. (2002). Razvoj evropskega prebivalstva v prihodnjih desetletjih in ekonomske posledice (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta. str. 7.
6. Bregar, L. (2007). Statistika za poslovno odločanje Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
7. de Benedictis, L. & Tajoli, L. (2008). Similarity in Trade Structures, Integration and Catching up Economics of Transition, 16, (2), 165-182.
8. Deželan, S. & Košak, M. (2004). Razvoj enotnega evropskega trga finančnih storitev in učinki na Slovenijo. Razvojnoraziskovalna dejavnost ter inovacije, konkurenčnost in družbena odgovornost podjetij. Ljubljana: Častnik Finance.
9. Dobranic, F. (2009, 24. oktober). Finančna kriza in (ne)moč evropske ideje države blaginje. Najdeno 29. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www.tvojmenjesteje.si/financna-kriza/analiza/>.
10. Dowrick, S. & Nguyen, D. (1989). OECD Comparative Economic Growth 1950-1985: Catch-Up and Convergence. American Economic Review, 79, 5 (december), 1010-1030.
11. EPO. Najdeno 29. aprila na spletnem naslovu <http://www.epo.org>.
12. European Commission (2009). Five Years of an Enlarged EU – Economic Achievements and Challenges. Najdeno 9. oktobra 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/enlargement/5years/media_library/communication_en.htm
13. Najdeno 9. oktobra 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/enlargement/5years/media_library/communication_en.htm/.
14. European Commission. Najdeno 4. marca na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/index_sl.htm/.
15. Eurostat. Najdeno 5. marca na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>.

16. Eurostat yearbook (2004). Najdeno 5. marca 2010 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-04-001-2/EN/KS-CD-04-001-2-EN.PDF.
17. Frascati, M.: Proposed standard practice for surveys on research and experimental development. (2002). Paris: Organisation for economic co-operation and development.
18. Gramc, B. (2006). Teorija in empirija realne konvergence. NG, (1/2), 77-84.
19. Hlouskova, J. & Wagner, M. (2001). The CEEC10's Real Convergence Prospects. Vienna: Institute of Advanced Studies.
20. ILO. Najdeno 10. marca na spletnem naslovu: <http://www.ilo.org>.
21. Jenko, A. (2005). Nominalna in realna konvergenca v Evropski uniji 23 držav (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
22. Kratka predstavitev EU [Strani Urada vlade RS za komuniciranje]. Najdeno 15. novembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.evropa.gov.si/si/kratka-predstavitev>.
23. Levine, R. & Zervos, S. (2000). Stock Markets, Bank and Economic Growth. American Economic Review, 88, (3), str. 537-558.
24. Malačič, J. (2003). Kakšno znanje potrebujemo za gospodarski razvoj. Najdeno 26. maja 2010 na spletnem naslovu http://www.pazu.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=25&id_informacija=196.
25. Mankiw, N. G. et al. (1992). A Contribution to the Empirics of the Economic Growth. Quarterly Journal of Economics, 107, 2 (maj), str. 407-437.
26. Markovič, B. (2001, 21. december). Tujih neposrednih investicij v Sloveniji je vedno več. Finance. Najdeno 13. decembra 2009 na spletnem naslovu http://www.finance.si/15523/BS_Tujih_neposrednih_investicij_v_Sloveniji_je_vedno_ve%E8.
27. Maržič, P. (2004). Terciarno izobraževanje v Sloveniji in Evropski uniji z vidika trga dela (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
28. Mencinger, J. (2002). Nominalna in realna konvergenca kandidatk za EU in EMU. Gospodarska gibanja, 340, str. 24.
29. Mencinger, J. (2004). Deset let pozneje; Tranzicija – uspeh, polom ali nekaj vmes.
30. Musar, J. (2007). Proces konvergence v Evropski uniji. (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

31. Okolje notranjega trga in štiri svoboščine. [Strani Gospodarske zbornice Slovenije]. Najdeno 12. marca 2010 na spletnem naslovu http://www.gzs.si/publikacije/eu/EUplastika_2.htm.
32. Plaskan, M. (2005). Analiza konkurenčnosti visokotehnoloških dejavnosti v Sloveniji in primerjava z EU. (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
33. Portal Evropske unije. Najdeno 27. februarja na spletnem naslovu <http://www.evropa.gov.si/>.
34. Rajan Raghuram, G. & Zingales, L. (1998). Financial Dependence and Growth. *American Economic Review*, 88, 3, 559-586.
35. Samuelson, P.A. & Nordhaus, W.D. (2002). *Ekonomija*. Ljubljana: GV Založba.
36. Sitar, J. (2007). Povezanost gibanja zaposlenosti in gospodarske rasti v Sloveniji. (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
37. Solow Robert, M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth. *Quarterly Journal of Economics*, 70, 4 (February), 65-94.
38. te Velde, D. W. (2008, oktober). The Global Financial Crisis and Developing Countries. London. Najdeno 25. julija 2010 na spletnem naslovu www.odi.org.uk/resources/download/2462.pdf.
39. UMAR: Okrogla miza ob izidu Ekonomskih izzivov: julij 2008.
40. United Nations Conference on Trade and Development. (2007). Najdeno 15. maja 2010 na spletnem naslovu http://www.unctad.org/en/docs/wir2007_en.pdf.
41. Urad vlade RS za komuniciranje. (2007). Slovenija v Evropski uniji. 160 vprašanj in odgovorov o članstvu Slovenije v EU.
42. *Zakon o spodbujanju tujih neposrednih investicij in internacionalizacije podjetij (ZSTNIIP-UPB1)*. [Strani Uradnega lista RS] Najdeno 23. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006107&stevilka=4585>.
43. World Bank. Najdeno 10. aprila na spletnem naslovu <http://www.worldbank.com>.

PRILOGE

Priloga 1: Seznam pogosto uporabljenih kratic

EU	Evropska unija
EU-10	Evropska unija z desetimi novimi članicami
EU-15	Evropska unija s petnajstimi starimi članicami
EU-25	Evropska unija s petindvajsetimi članicami
BDP	Bruto domači proizvod
EPO	Evropska patentna služba
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
RRD	Raziskovalno-razvojna dejavnost
RR	Rast in razvoj
TNI	Tuje neposredne investicije
AT	Avstrija
BE	Belgija
CY	Ciper
CZ	Češka republika
DE	Nemčija
DK	Danska
EE	Estonija
ES	Španija
FI	Finska
FR	Francija
GR	Grčija
HU	Madžarska
IE	Irska
IT	Italija
LT	Litva

LV	Latvija
LU	Luksemburg
MT	Malta
NL	Nizozemska
PT	Portugalska
PL	Poljska
SE	Švedska
SI	Slovenija
SK	Slovaška
UK	Velika Britanija

Priloga 2: Izvozi blaga in storitev v odstotkih BDP-ja v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2008

EU	2004	2005	2006	2007	2008
EU-15	50,7	52,4	55,4	56,3	56,82
EU-10	59,96	61,67	66,44	66,41	66,27

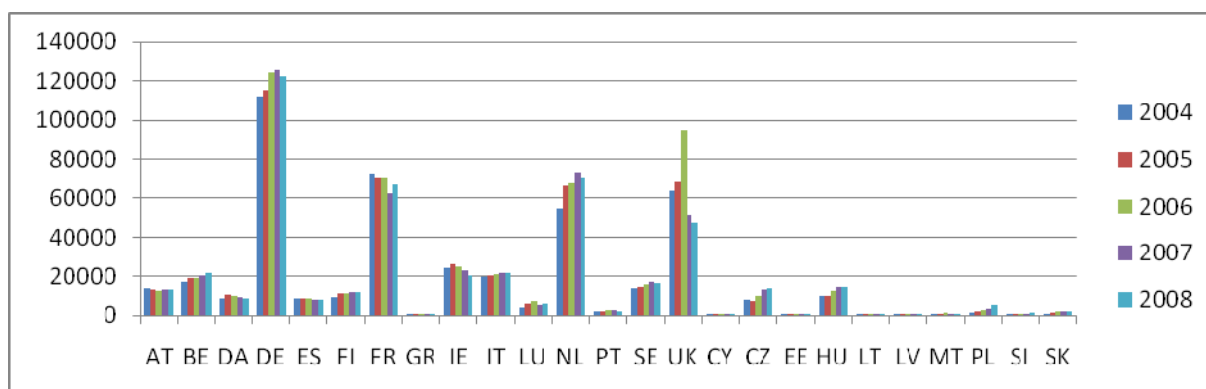
Vir: Eurostat

Priloga 3: Povprečna vrednost celotnega izvoza visokotehnoloških izdelkov v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
EU-10	2276,5	2426,2	3033,3	3680	4062,5
EU-15	28427,8	30231,7	32673,9	29716,1	29222

Vir: Eurostat

Priloga 4: Povprečna vrednost celotnega izvoza visokotehnoloških izdelkov v EU-25 v obdobju 2004-2008



Vir: Eurostat

Priloga 5: Število prijav patentov na milijon prebivalcev v EU-15 in EU-10 v obdobju 2004-2009

EU skupine/Leta	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-15	144,7	145,31	149,04	198,59	200,17	197,35
EU-10	12,5	15	17,1	20,86	36,59	35,07

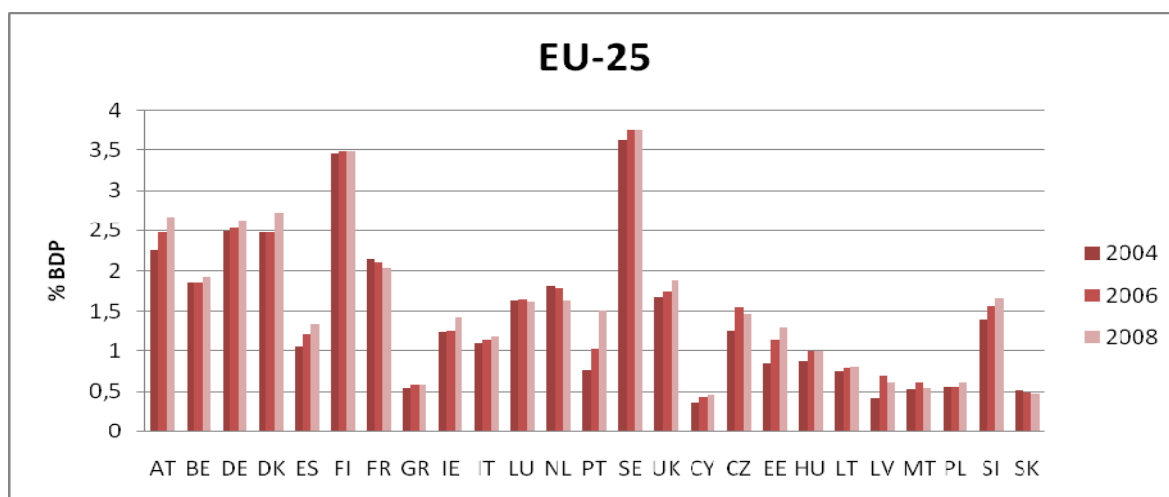
Vir: Eurostat

Priloga 6: Bruto domači izdatki za R&R (odstotek BDP-ja) v EU-15 in EU-10 v obdobju 2004-2008

EU skupine/Leta	2004	2005	2006	2007	2008
EU-15	1,89	1,89	1,92	1,93	1,99
EU-10	0,75	0,81	0,9	0,9	0,9

Vir: Eurostat

Priloga 7: Bruto domači izdatki za R&R (odstotek BDP) v EU-25 za leta 2004, 2006 in 2008



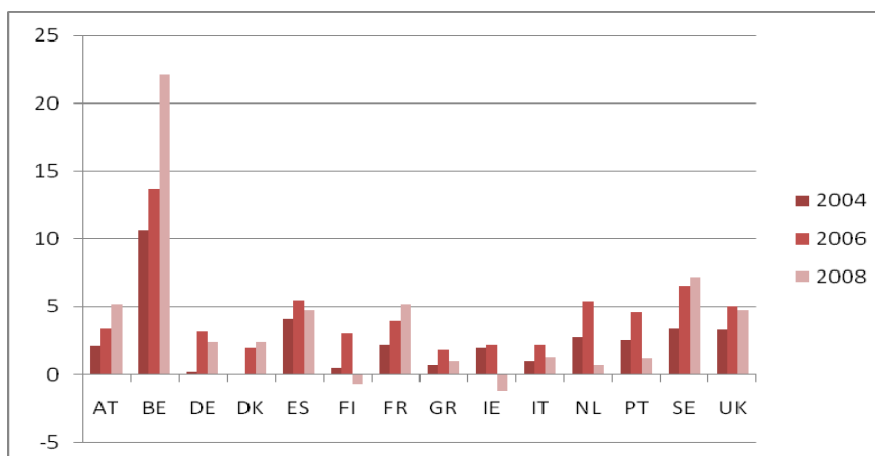
Vir: Eurostat

Priloga 8: Povprečna intenzivnost TNI v EU-10 in EU-15 v obdobju 2004-2008 (v % BDP)

EU skupine/Leta	2004	2005	2006	2007	2008
EU-15	1,1	2	2,6	4	2,3
EU-10	3,3	4,5	5,7	5	4,4

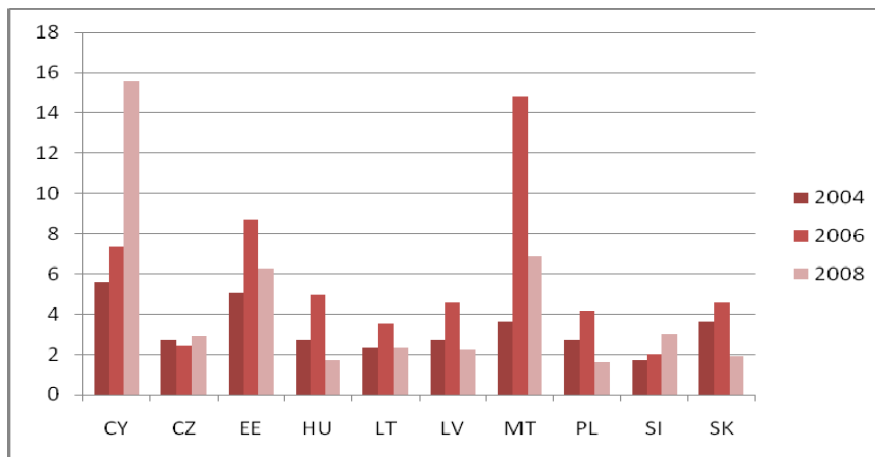
Vir: Eurostat

Priloga 9: Povprečna intenzivnost TNI v državah EU-15 za leta 2004, 2006 in 2008 (2009 ni podatka); Luksemburg ni v tabeli, saj znaša intenzivnost TNI kar okoli 240



Vir: Eurostat

Priloga 10: Povprečna intenzivnost TNI v državah EU-10 za 2004, 2006 in 2008 (2009 ni podatka)



Vir: Eurostat

Priloga 11: Povprečje tujih sredstev v odstotkih BDP-ja v EU-15 in EU-10

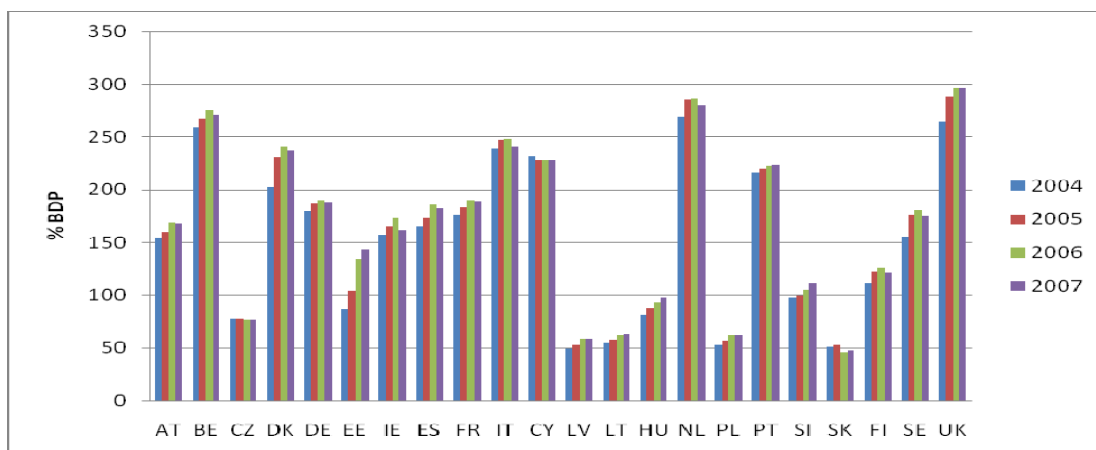
	2004	2005	2006	2007
EU-15*	196,3	208,2	214,3	210,3
EU-	87	90,8	96,3	98,7

Vir: Eurostat

*za 13 držav, za GR in LU ni podatka

**za 9 držav, za MT ni podatka

Priloga 12: Povprečje tujih sredstev v odstotkih BDP-ja v EU-25 v obdobju 2004-2007



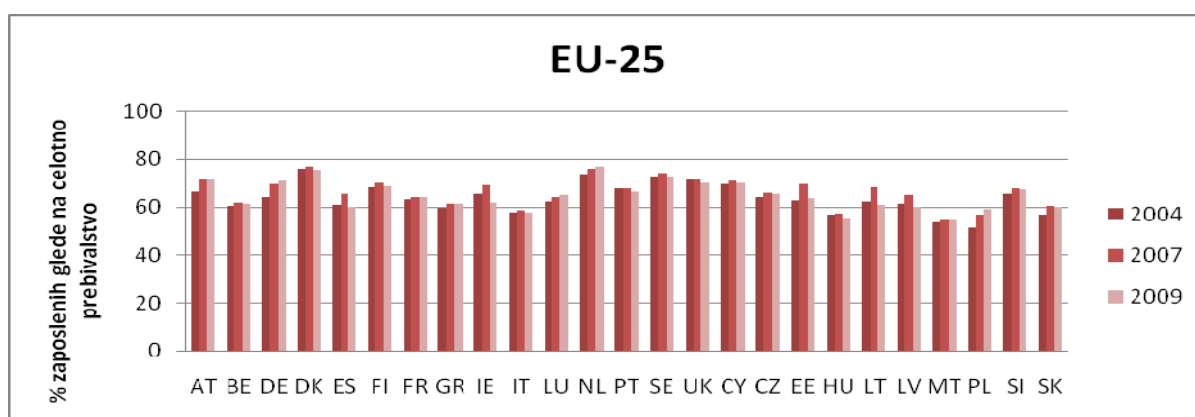
Vir: Eurostat

Priloga 13: Stopnja zaposlenosti v EU-10 in EU-15 (v %) v obdobju 2004-2009

Skupine EU/Leta	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-15	67,4	68,1	69	70	70,4	65,9
EU-10	66,5	67,2	68,6	69,7	70,2	61,7

Vir: Eurostat

Priloga 14: Stopnja zaposlenosti v EU-25 za leta 2004, 2007 in 2009



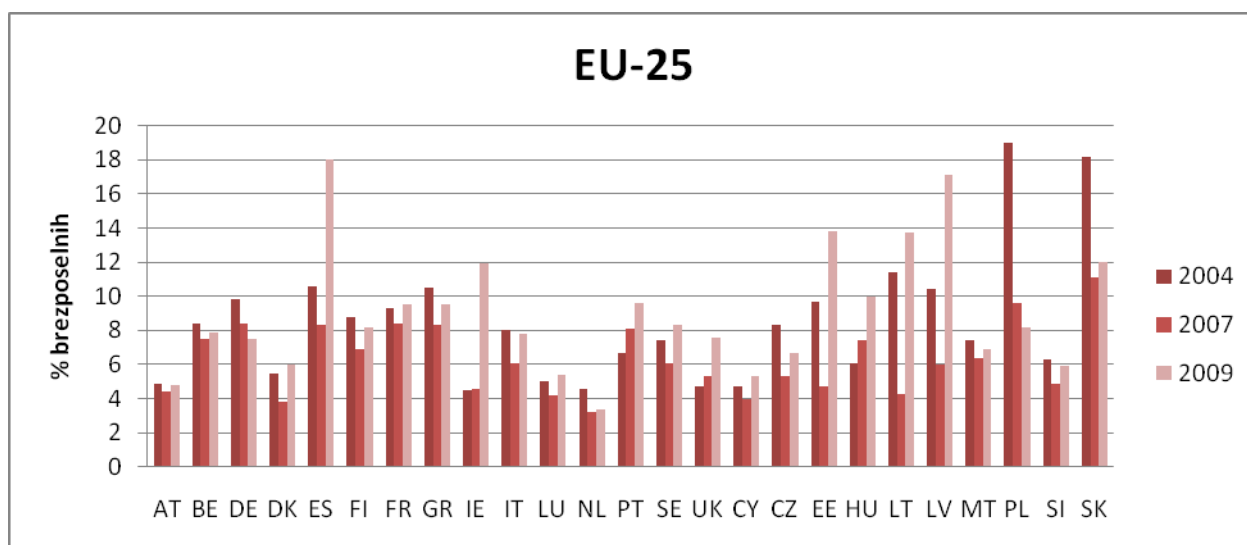
Vir: Eurostat, Anketa o delovni sili v EU

Priloga 15: Stopnja brezposelnosti v EU-10 in EU-15 (v odstotkih)

Skupine EU/Leta	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-15	8,1	8,1	7,7	7	7,1	8,4
EU-10	10,2	9,33	7,8	6,4	6,2	10

Vir: Eurostat

Priloga 16: Stopnje brezposelnosti v EU-25 v letih 2004, 2007 in 2009



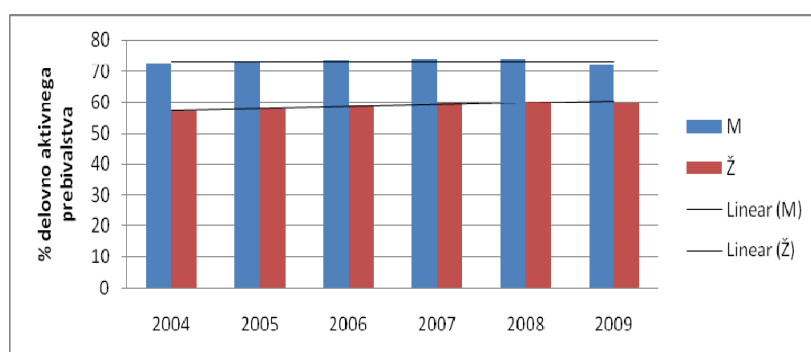
Vir: Eurostat

Priloga 17: Delež delovno aktivnega prebivalstva v EU-10 in EU-15 glede na spol v obdobju 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008
EU-10		28	29,7	30,8	31,7
EU-15		36,2	35,9	36,7	35,9

Vir: Eurostat

Priloga 18: Delež delovno aktivnega prebivalstva v EU-15 glede na spol v obdobju 2004-2009



Vir: Eurostat

Priloga 19: Delež delovno aktivnega prebivalstva v EU-10 glede na spol v obdobju 2004-2009



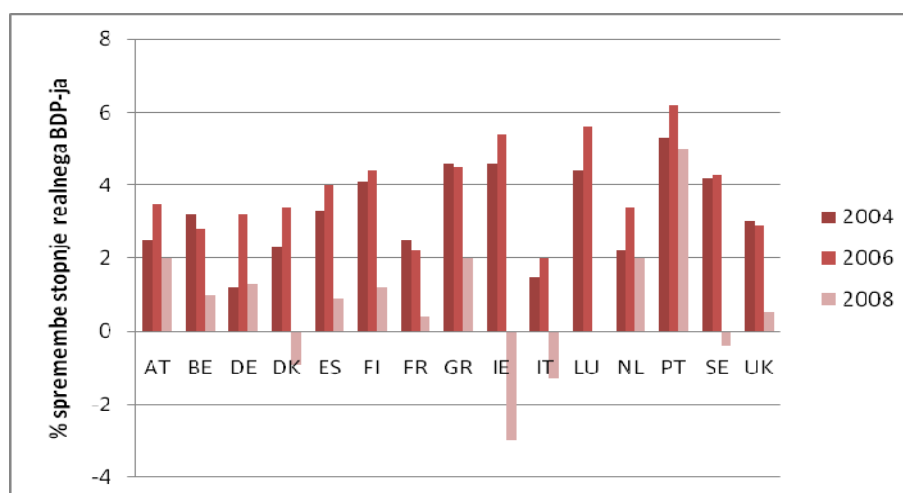
Vir: Eurostat

Priloga 20: Rast stopnje realnega BDP-ja (v odstotkih) v EU-15 in EU-10 v obdobju 2004-2009

EU	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-15	2,3	1,8	3	2,6	0,5	-4,2
EU-10	5,22	6,56	6,9	7,37	1,81	-7,24

Vir: Eurostat

Priloga 21: Rast stopnje realnega BDP-ja (v odstotkih) v EU-15 v letih 2004, 2006 in 2008



Vir: Eurostat

Priloga 22: Rast stopnje realnega BDP-ja (v odstotkih) v EU-10 v letih 2004, 2006 in 2008



Vir: Eurostat